

Vilniaus Senamiesčio vertikalių ritmas. Gamtos ir architektūros ryšys. Panoramų daugiaplaniškumas (pagal V. Jurkštą)

Vilniaus miesto bendrojo plano keitimo sprendinių poveikio
Vilniaus istoriniam centrui, UNESCO Pasaulio paveldo objektui,
EKSPERTINIS VERTINIMAS

Dalia Dijokienė
(dr., doc, LAR atest. A1104)

Giedrė Filipavičienė
(NKPA atest. Nr. 0529, LAR atest. Nr. A032)

Sigita Bugenienė
(NKPA atest. 3668)

2020 liepos 15 d., Vilnius

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. POVEIKIO VERTINIMUI NAUDOTI DUOMENYS IR DOKUMENAI	4
1.1. Aktualių tarptautinių Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio saugojimo politikos bei valdymo strateginių dokumentų svarbiausios nuostatos	4
1.2. Aktualūs nacionaliniai teisės aktai	7
1.3. Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimas	8
1.3.1. Pagrindiniai Vilniaus BP teiginiai, nusakantys kultūros paveldo saugojimo koncepciją.....	9
1.3.2. Vilniaus BP kultūros paveldo apsaugai numatytos priemonės.....	11
1.3.3. Vilniaus BP nuostatos, turinčios įtaką kultūros paveldo apsaugai	12
2. VILNIAUS ISTORINIO CENTRO, UNESCO PASAULIO PAVELDO STATUSĄ TURINČIO OBJEKTO, CHARAKTERISTIKA.....	13
2.1. Reikšmingiausi Vilniaus miesto istorinės raidos faktai	14
2.2. Bendras Vilniaus istorinio centro struktūros apibūdinimas.....	15
2.3. Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) vizualinės apsaugos pozonio apibūdinimas	16
2.4. Retrospektyvinis Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės aprašas.....	17
2.5. Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registro duomenys	21
2.6. Vilniaus BP sprendinių poveikiui jautrūs Vilniaus istorinio centro IVV atributai ir vertingosios savybės	21
3. VERTINIMO APIMTIS IR METODIKA	27
3.1. Vertinimui aktualios ICOMOS „Rekomendacijų dėl poveikio Pasaulio kultūros paveldo vertybėms vertinimo“ nuostatos.....	27
3.2. Numatomos vertinimo apimtys ir vertinimo metodai	29
4. VILNIAUS BP POVEIKIO VILNIAUS ISTORINIAM CENTRUI VERTINIMAS	31
4.1. Vilniaus istorinis centras	31
4.2. Istoriniai priemiesčiai, esantys vizualinės apsaugos pozonyje.....	38
5. KYLANČIOS GRĖSMĖS IR GALIMOS POVEIKIO MAŽINIMO PRIEMONĖS	41
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	42
PRIEDAI	43
Priedas 1. PANORAMOS	43
Priedas 2. SILUETAI.....	43

ĮVADAS

Ekspertinio vertinimo rengimo pagrindas. 2016 m. Vilniaus miesto savivaldybė ėmė rengti Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano (toliau – BP) keitimą pagal patvirtintą darbų programą (patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr.30-991). Numatyti planavimo terminai: 2016–2018 metai. 2019 m. BP sprendiniai buvo viešinti, suderinti visų derinančių institucijų ir pateikti peržiūrėti Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie LR Aplinkos ministerijos. Patikrinusi BP viešinimo procedūras, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija patikrinimą nutraukė ir įpareigojo sprendinius viešinti iš naujo. Pakartotinio BP viešinimo metu Vilniaus miesto savivaldybė gavo įvairių suinteresuotų visuomeninių organizacijų ir LR institucijų, tame tarpe ir LR Kultūros ministerijos, klausimų dėl BP sprendinių poveikio kultūros paveldui bei pasiūlymų atlikti papildomus, teritorijų planavimą reglamentuojančiuose teisės aktuose nenustatytus, BP sprendinių vertinimus. Pateikti pasiūlymai 2020 m. gegužės 7 d. buvo išnagrinėti Kultūros ministerijos surengtame tarpinstituciniame pasitarime (nuotoliniu būdu), dalyvaujant Kultūros ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (toliau – Savivaldybė), Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos ir BP rengėjų atstovams, nutariant, kad Savivaldybė atsižvelgs į UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją ir vykdant šios konvencijos Įgyvendinimo gairių 110 punktą, prieš tvirtinant BP projektą atliks BP sprendinių poveikio UNESCO Pasaulio paveldo statusą turinčios vertybės, Vilniaus istorinio centro, išskirtinei visuotinei vertei vertinimą (toliau – IVV). Minėtame pasitarime taip pat buvo nutarta, kad Poveikio paveldui vertinimas bus atliktas vadovaujantis 2011 m. Tarptautinės paminklų ir paveldo vietovių tarybos (ICOMOS) rekomendacijomis „Rekomendacijos dėl poveikio Pasaulio kultūros paveldo vertybėms vertinimo“ (angl. *Guidance on Heritage Impact Assessment for Cultural World Heritage Properties*) ir jo metu bus įvertinti BP sprendiniai Vilniaus istorinio centro išskirtinei visuotinei vertei, ypatingą dėmesį teikiant Vilniaus senamiesčio apsaugos zonai ir joje esantiems istoriniams priemiesčiams. Kultūros ministerija, gavusi poveikio paveldui vertinimo ataskaitą, darbine tvarka per UNESCO Pasaulio paveldo centrą informuos UNESCO Pasaulio paveldo komitetą apie rengiamą BP ir pateiks poveikio paveldui vertinimo ataskaitą.

Ekspertinio vertinimo objektas. Vilniaus miesto Bendrojo plano (toliau BP) keitimo sprendinių poveikis UNESCO Pasaulio paveldo objekto – Vilniaus istorinio centro (Vilniaus senamiesčio, unikalus kodas Kultūros vertybių registre 16073),- IVV (įskaitant Vilniaus senamiesčio apsaugos zoną ir joje esančius istorinius priemiesčius).

Ekspertinio vertinimo tikslas. Išanalizuoti Vilniaus miesto Bendrojo plano (toliau BP) keitimo sprendinių poveikį UNESCO Pasaulio paveldo objekto – Vilniaus istorinio centro,- IVV (įskaitant Vilniaus senamiesčio apsaugos zoną ir joje esančius istorinius priemiesčius), įvardinti kylančias grėsmes ir pateikti poveikio mažinimo priemonės.

Ekspertinio vertinimo uždaviniai:

1. Aktualių tarptautinių Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio saugojimo politikos bei valdymo strateginių dokumentų apžvalga.
2. Vilniaus istorinio centro IVV BP sprendiniams jautrių atributų išskyrimas.
3. Vertinimo apimties nustatymas.
4. Vilniaus BP poveikio Vilniaus istoriniam centrai vertinimas.
5. Kylančių grėsmių ir galimo poveikio mažinimo priemonių nustatymas.

1. POVEIKIO VERTINIMUI NAUDOTI DUOMENYS IR DOKUMENAI

1.1. Aktualių tarptautinių Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio saugojimo politikos bei valdymo strateginių dokumentų svarbiausios nuostatos

Šiame skyriuje pateikiama aktualių tarptautinių Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio saugojimo politikos bei valdymo strateginių dokumentų svarbiausių nuostatų santrauka. Teritorijų planavimo dokumentai turėtų būti rengiami vadovaujantis nuostatomis, įvardintomis šiuose dokumentuose.

- **Pasaulio kultūros ir gamtos apsaugos konvencija**, 1972 m. lapkričio 16 d., Paryžius (ratifikuota)

Pasaulio kultūros ir gamtos apsaugos konvencija (toliau – Pasaulio paveldo konvencija, Konvencija) yra vienas svarbiausių ir plačiausiai pripažintų tarptautinių paveldo apsaugos dokumentų. Šiuo dokumentu yra raginama nustatyti, apsaugoti, išsaugoti, pristatyti ir ateities kartoms perduoti išskirtinės visuotinės vertės kultūros ir gamtos paveldą. Konvencijos šalys įsipareigoja imtis atitinkamų priemonių, padėsiančių paveldui suteikti funkciją kasdieniniame vietos bendruomenės gyvenime ir integruoti to paveldo apsaugą į visapusiško planavimo programas. Šalis turi užtikrinti, kad tvarus naudojimas ar bet koks kitas pokytis neturėtų neigiamos įtakos vertybės IVV. Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimą įtvirtina veiklos gairės.

- **Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija**, 1985 m. spalio 3 d., Granada (ratifikuota)

Įpareigoja ugdyti paveldo vertės suvokimą. Konvencijos šalys, privalo įvertinti architektūros paveldo, kaip kultūrinės tapatybės elemento, dabarties ir ateities kartų įkvėpimo ir kūrybingumo šaltinio, vertę; atlikti saugotinių paminklų, pastatų grupių ir zonų inventorizaciją; užtikrinti architektūros paveldo išsaugojimą ir naudojimą pagal visuomenės poreikius atitinkančią paskirtį, nedarant žalos šiam paveldui ir (ar) jo aplinkai.

- **1992 metų pataisyta Europos archeologijos paveldo apsaugos konvencija**, 1992 m. sausio 16 d., Valeta (ratifikuota)

Konvencijos tikslas - saugoti archeologinį paveldą, kaip Europos kolektyvinės atminties šaltinį ir istorinių bei mokslinių studijų priemonę. Konvencijoje konstatuojama, kad Europos archeologinis paveldas, svarbus istorijos pažinimui, yra rimtai pažeidžiamas dėl įvairių plėtros programų, gamtos poveikio, slaptų ir nemokslinių kasinėjimų bei nepakankamų visuomenės žinių, todėl turi būti sukurtos atitinkamos administracinės ir mokslinės priežiūros procedūros, būtinos archeologinio paveldo apsaugai miestų ir kaimo vietovių planavimo bei kultūros vystymo politikoje.

Konvencijoje pateikti archeologijos paveldo identifikavimo ir apsaugos priemonių formavimo, integruoto archeologijos paveldo konservavimo, archeologinių tyrimų ir konservavimo finansavimo, mokslinės informacijos kaupimo ir platinimo, visuomenės švietimo principai. Konvencijos nuostata, teigianti, kad, jei galima, archeologinis paveldas turi būti saugomas *in situ*, yra įtvirtinta NKPAĮ¹, o jos įgyvendinimo procedūra reglamentuojama archeologinio paveldo tvarkybos reglamente.

- **Europos tarybos kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencija**, 2005 m. spalio mėn. 27 d., Faras

¹ LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas 1994 m. gruodžio 22 d. Nr. I-733, Vilnius, Žin. 1995, Nr. 3-37;

Europos tarybos kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų konvencijoje (toliau - Faro konvencija) skirta paveldo, paveikto globalizacijos, naudojimo ir vystymo etikai bei principams. Faro konvencijoje akcentuojamas bendruomenių vaidmuo kultūros paveldo valdyme, siekiant tvaraus ir kolektyviai atsakingo požiūrio. Dokumentas grindžiamas piliečių teisėmis dalyvauti kultūriniame gyvenime, kaip tai apibrėžta Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje. Faro konvencijoje paveldas traktuojamas kaip besitęsiantis procesas, pabrėžiant skirtingų naratyvų lygiavertiškumą.

- **Vienos memorandumas, 2005, Durbanas; WHC-05Z29.COM/5**

Memorandumas suformuotas atsižvelgiant į 1964 m. „Tarptautinę paminklų ir vietovių konservavimo ir restauravimo chartiją (Venecijos chartiją), 1968 m. „UNESCO rekomendaciją dėl kultūros vertybių, kurioms pavojų kelia viešoji arba privati veikla“, 1976 m. „UNESCO rekomendaciją dėl istorinių zonų išsaugojimo ir jų šiuolaikinio vaidmens“, 1982 m. ICOMOS-IFLA „Tarptautinę istorinių želdynų chartiją“ (Florencijos chartiją), 1987 m. ICOMOS „Istorinių miestų ir urbanistinių vietovių saugojimo chartiją“ (Vašingtono chartiją), 1994 m. Naros autentiškumo dokumentą, o taip pat HABITAT II konferenciją ir „Darbotvarkę 21“, kurią valstybės narės ratifikavo 1996 m. birželį Stambule (Turkijoje).

Šis Memorandumas taikomas istoriniams miestams, kurie yra įrašyti į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą arba pasiūlyti į jį įrašyti, taip pat didesniems miestams, kurių urbanistinėje teritorijoje yra Pasaulio paveldo paminklų ir vietovių. Suformuojama istorinio urbanistinio kraštovaizdžio samprata išplečianti tradicinių terminų: „istoriniai centrai“, „ansambliai“ arba „aplinka“, supratimą ir apimanti platesnį teritorinį ir kraštovaizdžio kontekstą. Deklaruojama, kad urbanistiniame planavime turi būti panaudojamos visos priemonės užtikrinančios pagarbą istorinei struktūrai, pastatų visumai ir kontekstui, taip pat leidžiančios sušvelninti neigiamą transporto eismo ir statomų mašinų poveikį. Miesto vaizdas, stogų vaizdas, pagrindinės vaizdinės ašys, statybų sklypai ir jų tipai yra neatsiejamos istorinio urbanistinio kraštovaizdžio tapatumo dalys. Turi būti skiriamas deramas dėmesys esamam masteliui, ypač kai kalbama apie pastatų tūrį ir aukštį. Yra svarbu, kad naujadarai turėtų kuo mažesnę tiesioginį poveikį svarbiems istoriniams elementams kaip reikšmingi statiniai ar archeologiniai klodai. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas viešųjų erdvių projektavimui, jų funkcionalumui, masteliui, medžiagoms, apšvietimui, gatvės baldams, reklamai, želdiniams ir kt.

- **Paryžiaus deklaracija dėl paveldo kaip vystymosi variklio, 2011 m., Paryžius (ICOMOS)**

Deklaracija skirta dviem pagrindiniams tikslams. Pirma, įvertinti, kaip susijusi plėtra ir paveldas vykstant globalizacijai, ir kokia yra paveldo verčių galimybė įkvėpti bei formuoti ateities visuomenes, mažinant neigiamus globalizacijos poveikius. Antra, kaip ne tik išsaugoti paveldą, bet ir užtikrinti, kad jo naudojimas, ekonominė, socialinė ir kultūrinė vertės prisidės prie vietos bendruomenių bei lankytojų gerovės. Apibrėždama kultūrą kaip ketvirtąjį ir esminį tvaraus vystymosi ramstį (greta socialinio, ekonominio, aplinkosauginio), deklaracija skatina užtikrinti paveldo integravimą į tvaraus vystymosi procesus, suteikiant paveldui svarbų vaidmenį kaip vienam iš socialinės sanglaudos, gerovės, kūrybiškumo ir ekonominio patrauklumo veiksnių, skatinančio bendruomenių bendrystę. Apibrėžiamos ir praktinės tvaraus kultūrinio vystymosi veiksmų gairės tarptautiniame kontekste: regioninio vystymosi, sugrįžimo prie statybos meno, turizmo ir vystymosi, paveldo ekonominio potencialo.

- **Valetos principai – istoriniams miestams, miesteliams ir miesto teritorijoms saugoti ir valdyti, 2011-11-28, ICOMOS 17 Generalinė Asamblėja**

Kultūros paveldas laikomas esminiu ištekliumi, miesto ekosistemos dalimi. Suformuota tvaraus vystymosi koncepcija grindžiama miestų paveldo išsaugojimu ir plėtros ribojimu, tinkamu gamtinės

ir pastatytosios aplinkos kaitos valdymu, numatant priemones gamtinės ir užstatytosios aplinkos kokybės gerinimui. Suformuoti siūlymai ir strategijos kultūros paveldo apsaugai.

Pateikta apsaugos zonos sąvoka: „Apsaugomoji (buferinė) zona yra aiškiai apibrėžta kitapus saugomos teritorijos esanti zona, kurios paskirtis - pridengti saugomos teritorijos kultūrinės vertės nuo veiklos šios teritorijos aplinkoje įtakos.

- **Rekomendacijos dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio**, 2011 m. lapkričio 10 d., Paryžius (UNESCO)

Istorinis urbanistinis kraštovaizdis traktuojamas kaip metodas vystyti istorinius miestus, apjungiant apsaugos, socialinius ir ekonominio vystymosi tikslus, siekiant išsaugoti vertybes, aplinkos kokybę bei gerinti darnų miestų erdvių naudojimą. Urbanistinio paveldo išsaugojimas nėra tik pavienių pastatų saugojimas, tai – urbanistinio planavimo pagrindas. Istorinis urbanistinis kraštovaizdis apibrėžiamas kaip miesto erdvė, suprantama kaip istorinių kultūrinių bei gamtinių vertybių ir požymių rezultatas, išplečiantis „istorinio centro“ ar „ansamblio“ sąvokas, įtraukiant platesnį miesto kontekstą ir jo geografinę aplinką. Rekomenduojami veiksmai istorinio urbanistinio kraštovaizdžio principų įgyvendinimui:

- atlikti išsamias miesto gamtos, kultūros ir žmogiškųjų išteklių tyrimus;
- įtraukiant visas suinteresuotas siekiant susitarimo, kokias vertybes reikia apsaugoti ir perduoti ateities kartoms;
- įvertinti vertybių vertingųjų savybių pažeidžiamumą dėl socialinių ir ekonominių įtampų ir klimato kaitos poveikio;
- integruoti miesto paveldo vertybes ir jų pažeidžiamumo statusą į platesnę miesto vystymo sistemą;
- nustatyti prioritetus išsaugojimo ir vystymo veiksams;
- sukurti atitinkamas partnerystės ir vietos valdymo sistemas bei sukurti mechanizmus, skirtus tiek viešų, tiek privačių veiklų koordinavimui.

Šiose rekomendacijose sprendžiami urbanistiniai klausimai, tiesiogiai siejasi su *Tvaraus vystymo 11.4 punkto* bei *Naujosios urbanistinės darbotvarkės* tikslais. Urbanistinis paveldas, jo materialūs ir nematerialūs komponentai, pripažįstami esminiais ištekliais keliant miestų gyvybingumą, skatinant ekonominę plėtrą ir socialinę bendrystę sparčiai besikeičiančiame pasaulyje. Ir ypač šiais laikais, kai pasaulio žmonijos ateitis vis labiau priklauso nuo efektyvaus šaltinių naudojimo ir valdymo, paveldo išsaugojimas tampa svarbia strategija siekti pusiausvyros tarp urbanistinės plėtros ir gyvenimo kokybės. Tiek *Tvaraus vystymo 11.4 tikslas*, tiek *Rekomendacijos dėl istorinio urbanistinio kraštovaizdžio* nagrinėja tuos pačius aspektus istorinėse urbanistinėse vietovėse. *Tvaraus vystymo 11.4 tikslas* pabrėžia kultūros ir gamtos paveldo svarbą kuriant saugius ir prie ekstremalių situacijų prisitaikančius miestus, o *Naujoji urbanistinė darbotvarkė* akcentuoja integralaus planavimo principus siekiant urbanistinio tvarumo.

- **Ministrų komiteto rekomendacija valstybėms narėms dėl Europos kultūros paveldo strategijos XXI amžiuje** (Ministrų Komitetas, 2017 m. vasario 22 d.)

Pagrindinė Europos kultūros paveldo strategijos XXI amžiuje idėja – skatinti visuomenės dalyvavimą kultūros paveldo apsaugos procesuose. Strategijoje teigiama, kad valstybėse mažėja biudžetinių ir žmogiškųjų išteklių Europos paveldo išsaugojimui ir restauravimui bei užtikrinimui, kad jį kaip palikimą būtų galima perduoti ateities kartoms, todėl akcentuojamas siekis skatinti žmonių domėjimąsi jiems svarbiu paveldu². Paveldas neapsiriboja vien nacionaliniam lygmeny oficialiai

² <https://vkpk.lt/naujienos/pazangi-apsauga-europos-kulturos-paveldo-strategija-xxi-amziuje/>

pripažintais saugotinais objektais, o apima vis platesnes sritis, svarbias vietas gyventojams ir administracijai. Strategija didžia dalimi vadovaujasi Europos Tarybos Kultūros paveldo vertės visuomenei pagrindų (vad. Faro) konvencija, kuri pabrėžia bendruomenių vaidmenį kultūros paveldo valdyje, siekiant kiekvieno visuomenės nario atsakomybės už paveldą ir tvarų vystymąsi. Strategija skatina naujus, labiau integralius ir bendradarbiavimu grįstus paveldo vadybos būdus, apimant ne tik vietines, regionines, nacionalines ir Europos valdžios institucijas, bet ir visus paveldu suinteresuotus subjektus: specialistus, tarptautines ir nevyriausybinės organizacijas, savanorius ir visuomenę. Strategijoje išskirtinis dėmesys skirtas horizontaliųjų paveldo ryšių kūrimui; „iš viršaus nuleidžiamus“ reikalavimus siūloma pakeisti konkrečia ir demokratiška vadybos koncepcija. Ši koncepcija grįsta trimis komponentais – socialiniu, teritorinės ir ekonominės plėtros bei žinių ir mokymosi. Tačiau konstatuojama, kad nepakanka tik stiprinti paveldo politiką atskirose srityse – svarbu, kad visi trys komponentai darytų įtaką vieni kitiems: sąsaja tarp socialinio komponento ir teritorinės bei ekonominės plėtros komponento pasireiškia stipresne demokratija, dalyvaujamoju vadybos metodu ir su paveldu susijusių ekonominių galimybių didinimu. Kai teritorinės ir ekonominės plėtros komponentas daro įtaką žinių bei mokymosi komponentui, vystosi veiklos, susijusios su paveldo priežiūros įgūdžių plėtojimu – tai naujos informacinės technologijos, sujungiančios vartotojus su paveldo produktais bei paslaugomis. Sąsaja tarp socialinio komponento ir žinių bei mokymosi komponento pasireiškia edukacinėmis veiklomis: jaunimui – dėl paveldo verčių, o likusiai visuomenei – dėl jų teisių paveldosaugos procesuose.

Europos kultūros paveldo strategijoje XXI amžiuje nurodyti iššūkiai, su kuriais galima susidurti stengiantis įgyvendinti jos nuostatas, šių iššūkių sprendimo būdai, 200 konkrečių veiksmų, susijusių su visuomenės įtraukimu į kultūros paveldo procesus, bei gairės, kuriomis galima įvertinti esamą kultūros paveldo politiką.

Apibendrinant aktualių tarptautinių dokumentų apžvalgą, konstatuojama, kad vienas svarbiausių ir plačiausiai pripažintų tarptautinių paveldo apsaugos dokumentų yra Pasaulio kultūros ir gamtos apsaugos konvencija. Šiame ir kituose aktualiuose tarptautiniuose dokumentuose pabrėžiami miestų kultūros paveldo išsaugojimo ir integravimo į šiuolaikinius planavimo dokumentus svarba taikant tvaraus vystymosi principus, siekiant aplinkos kokybės gerinimo, suteikiant paveldui svarbų vaidmenį kaip vienam iš socialinės sanglaudos, gerovės, kūrybiškumo ir ekonominio patrauklumo veiksnių. Ypatingai akcentuojamas ir skatinamas visuomenės dalyvavimas paveldo apsaugos, planavimo ir valdymo procesuose. Svarbu, kad tvarus naudojimas ar bet koks kitas pokytis neturėtų neigiamos įtakos vertybės vertingosios savybėms ir IVV.

1.2. Aktualūs nacionaliniai teisės aktai

- Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas (Žin., 1995, Nr. 3-37; 2004, Nr. 153-5571);
- Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas (Žin., 1995, Nr. 107-2391; 2004, Nr. 21-617; 2013, Nr. 76-3824);
- Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas (Žin., 1993, Nr. 63-1188; 2001, Nr. 108-3902);
- Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (Žin., 1996, Nr. 32-788; 2001, Nr. 101-3597; TAR, 2016-07-13, Nr. 2016-20300);
- Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas (Žin. 1992, Nr.5-75);

- Lietuvos Respublikos Architektūros įstatymas (2017 m. birželio 8 d. Nr. XIII-425, TAR, 2017-06-19, Nr. 10247);
- Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. ĮV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ (Žin., 2005, Nr. 58-2034);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 30 d. nutarimas Nr. 1086 „Dėl Kultūrinių draustinių nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 118-4484);
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. lapkričio 5 d. nutarimas Nr. 1025 „Dėl Kultūros paveldo objektų ir vietovių apsaugos zonų nustatymo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2013, Nr. 118-5942);
- Kolegialių institucijų 2005 m. birželio 23 d. įsakymas Nr. ĮV-261/D1-322 „Dėl Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 81-2973; TAR, 2016-06-28, Nr. 2016-17739).

Pagrindinis nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos santykius reguliuojantis įstatymas yra **Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas**. Įgyvendinant Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nuostatas, yra parengti ir patvirtinti įstatymo įgyvendinimui reikalingi poįstatyminiai teisės aktai, reglamentuojantys kultūros paveldo objektų apskaitą, skelbimą saugomais, tvarkybą, ženklumą, planavimą ir kt.

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugą reguliuoja ir kiti aktualūs teisės aktai: **Teritorijų planavimo ir Saugomų teritorijų įstatymai**, reglamentuojantys, saugomų kultūros paveldo objektų teritorijų, vietovių, jų apsaugos zonų, bendrųjų ir specialiųjų teritorijų planavimo bei strateginių planavimo dokumentų rengimą; **Statybos įstatymas**, reglamentuojantis kultūros paveldo statinio projektavimo sąlygų, tvarkomiesiems statybos darbams ir leidimų juos atlikti išdavimo tvarką; **Aplinkos apsaugos įstatymas**, kurio teisės normos reglamentuoja saugomų teritorijų (rezervatų, draustinių bei saugomų kraštovaizdžio objektų) apsaugą; **Architektūros įstatymas**, kuriame reglamentuojamas viešojo intereso užtikrinimas vykdant architektūrines veiklas: puoselejant statinių derinimą prie aplinkos, gamtinio ir urbanistinio kraštovaizdžio puoselejimą, nekilnojamojo architektūrinio, urbanistinio ir etnokultūrinio paveldo išsaugojimą.

1.3. Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimas

Šiame skyriuje yra apibūdinamas Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo dokumentas, jame numatyta kultūros paveldo saugojimo koncepcija, kultūros paveldo apsaugai numatytos priemonės ir kitos dokumento nuostatos, turinčios įtaką kultūros paveldui.

Teritorijų planavimo dokumento rūšis: kompleksinis teritorijų planavimo dokumentas

Planavimo lygmuo: Savivaldybės lygmens bendrasis planas.

Planuojama teritorija: Vilniaus miesto savivaldybės teritorija. Planuojamos teritorijos plotas – apie 400 kv. km³.

Planavimo organizatorius: Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktorius, Konstitucijos pr. 3, LT- 09601 Vilnius, tel. 211 2222, el. p. savivaldybe@vilnius.lt.

Plano rengėjas: Savivaldybės įmonė „Vilniaus planas“, Konstitucijos pr. 3, LT-09601 Vilnius, tel. 211 2446, el. p. info@vplanas.lt

³ žr. viešinamą medžiagą: <https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>

Planavimo pagrindas:

- Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. gruodžio 16 d. sprendimas Nr. 1-289 „Dėl pritarimo Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių įgyvendinimo stebėsenos (monitoringo) 2007–2014 metų ataskaitai“.
- Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr.30- 991 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo pradžios“.
- Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo darbų programa, patvirtinta Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. balandžio 28 d. įsakymu Nr.30-991.

Planavimo terminai: 2016–2018 metai.

Rengiamo BP koncepcijoje pristatomi tokie **svarbiausi miesto erdvinės struktūros tobulinimo tikslai**⁴:

- išsaugoti Vilniaus miesto savitumą, kuris neatsiejamas nuo kultūros paveldo (Senamiestis, istoriniai priemiesčiai) ir unikalios gamtinės aplinkos (upių šlaitai, parkai, draustiniai);
- pirmenybę teikti kompaktiško miesto sukūrimui centrinėje ir vidurinėje zonose, panaudojant vidinės plėtros rezervus (antrinis teritorijų panaudojimas, modernizavimas, nebaigtų formuoti kvartalų užstatymas), plėtojant viešąją socialinę, susisiekimo infrastruktūrą bei želdynų sistemą;
- planuoti racionalų Vilniaus miesto žemės naudojimą gyvenamajai statybai, atsižvelgiant į prognozuojamas demografines tendencijas ir jų sąlygojamą naujo gyvenamojo būsto poreikio kaitą.

1.3.1. Pagrindiniai Vilniaus BP teiginiai, nusakantys kultūros paveldo saugojimo koncepciją

Nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimas laikomas integralia plėtros dalimi. Darnios plėtros koncepcija siekia išsaugoti vertingiausias, įrašytas į Kultūros vertybių registrą, objektus, kompleksus ir vietas, jų autentiškumą bei vertingąsias savybes. Saugojimas neatsiejamas nuo šių objektų naudojimo įvairioms visuomenės reikmėms. Kultūrinis kraštovaizdis yra saugomas kaip pagrindinė Vilniaus miesto urbanistinio savitumo apraiška.

Bendroju planu įtvirtinamos nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimo nuostatos:

Prioritetiniai Vilniaus miesto nekilnojamojo kultūros vertybių teritorinės apsaugos objektai yra: Senamiestis – pasaulio paveldo vietovė, istoriniai priemiesčiai, bažnyčių ir vienuolynų kompleksai, dvarų sodybos ir istoriniai želdynai, dominuojančio medžio architektūros paveldo teritorijos.

Bendroju planu įtvirtinamos nekilnojamojo kultūros paveldo saugojimo nuostatos:

- Vilniaus miesto bendrojo plano iki 2015 metų kultūros paveldo dalies sprendinių tęstinumas, siekiant išsamesnio jų įgyvendinimo;
- kultūros ir gamtos paveldo apsaugos integralumo stiprinimas;
- svarbiausių objektų naudojimas viešajai paskirčiai bei kultūriniam turizmui, pirmenybę teikiant autentiškumui išsaugoti⁵.

⁴ Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Sprendiniai. Sprendinių paaiškinamoji medžiaga (<https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>)

⁵ Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Sprendiniai. Sprendinių paaiškinamoji medžiaga. 3.4. Nekilnojamojo kultūros paveldas. 3.4.1. Saugojimo koncepcija, 48 psl. (<https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>)

Bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo senamiesčio sprendiniai keičia Vilniaus miesto savivaldybės bendrojo plano iki 2015 metų (T00056038) sprendinius, integruojant galiojančių teritorijų planavimo dokumentų: Vilniaus senamiesčio – kultūros paminklo – apsaugos specialiojo plano (T00055785 (000132001225), Vilniaus pilių valstybinio kultūrinio rezervato, Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio (Unikalus kodas: 761) sprendinius⁶.

BP Nekilnojamojo kultūros paveldo sprendiniai atitinka kitų patvirtintų teisės aktų: **Vilniaus senamiesčio regeneravimo projekto koncepcijos ir sklypų plano** (T00054564 (000132000001)), **Vilniaus senamiesčio detaliojo plano raidos programos papildymo** (Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2005-11-23 sprendimu Nr. 1- 953), 2012-06-29 Kultūros ministerijos raštu Nr. S2-1673 „Dėl pritarimo Vilniaus senamiesčio paveldotvarkos projekto koncepcijai“ aprobuotos **Vilniaus senamiesčio specialiojo plano – tvarkymo plano koncepcijos nuostatas**.

Be to, BP Senamiestyje nustatyti reglamentai parengti integruojant galiojančių detaliųjų planų bei Lietuvos Respublikos kultūros paminklo UIP Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamento nuostatas.

BP Senamiestyje nustatyti **reglamentai (priedas 2 ir schemas: Vilniaus senamiesčio (16073) teritorijos urbanistinių struktūrų prioritetinių tvarkymo reglamentų schema ir Vilniaus senamiesčio (16073) užstatymo morfotipų schema)** taikomi pakitusių, nesusiformavusių urbanistinių struktūrų bei nevertingų struktūrų teritorijoms. Kitoms (susiformavusioms nepakitusioms vertingoms) teritorijoms BP reglamentai taikomi tiek, kiek tai neprieštarauja naujai parengto ir aprobuoto Vilniaus senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano – tvarkymo plano sprendiniams.

Pagrindinis Vilniaus senamiesčio teritoriją ir jo vizualinės apsaugos pozonį **reglamentuojantis individualus teisės aktas yra Vilniaus senamiesčio specialusis planas – tvarkymo planas (rengiamas)**.

Bendrojo plano nekilnojamojo kultūros paveldo Senamiesčio vizualinio poveikio pozonio sprendiniai keičia Vilniaus miesto savivaldybės bendrojo plano iki 2015 metų (T00056038) sprendinius, integruojant **Aukštybinių pastatų išdėstymo** Vilniaus mieste teritorijoje tarp Geležinio Vilko g., Laisvės pr. ir Neries upės specialiojo plano (T00060546 (000132002627)), **Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos dalies - Šnipiškių - nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano** (T00059517 (000132002454)), **Sapiegų** rezidencijos, trinitorių vienuolyno ir ligoninės statinių komplekso (unikalus kodas Kultūros vertybių registre 762) Vilniaus m. sav., Antakalnio g.; Smėlio g.; L. Sapiegos g., nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano (teritorijos ir apsaugos zonos ribų plano bei paveldotvarkos projekto) sprendinius.

Vilniaus senamiesčio teritoriją ir jo vizualinės apsaugos pozonį reglamentuojantis teisės aktas yra Vilniaus senamiesčio specialusis planas – tvarkymo planas (rengiamas). BP sprendiniai numato visų į Vilniaus miesto teritoriją įeinančių saugomų vietovių specialiųjų planų rengimą (lentelė 3.4.1.). Iki jie bus patvirtinti, galioja aukščiau išvardinti teritorijų planavimo dokumentai, vietovių vertinimo tarybų aktai.

Senamiesčio apsaugos zonoje galioja - Kultūros vertybių apsaugos departamento prie LR Kultūros ministerijos 2005-04-19 įsakymu Nr. Į-167 „Dėl Pasaulinio paveldo objekto – kultūros paminklo UIP – Vilniaus istorinio centro apsaugos zonos laikinojo apsaugos reglamento patvirtinimo“ nustatytos specialiosios sąlygos. Šio dokumento nuostatos integruotos į BP sprendinius (priedas 2 ir Vilniaus senamiesčio (16073 vizualinės apsaugos pozonio (priemiesčių teritorijų) zonavimo ir reglamentų schema)⁷.

⁶ ten pat, 57-58 psl.

⁷ ten pat, 58 psl.

1.3.2. Vilniaus BP kultūros paveldo apsaugai numatytos priemonės

- 44. Pagrindinės Vilniaus miesto savitumo saugojimo ir puoselėjimo priemonės:
 - 44.1. Iki mūsų dienų išlikusio gamtos ir kultūros paveldo, istorinių pastatų kompleksų bei istorinių miesto želdynų, žaliųjų lėdynmečio upės suformuotų šlaitų apsauga;
 - 44.2. Bendrosios miesto plano struktūros, gatvių ir aikščių, viešųjų želdynų tinklo identifikavimas ir apsauga;
 - 44.3. Istorinių miesto panoramų nuo bendrajame plane nurodytų svarbiausių miesto centro apžvalgos taškų, pagrindinių įvažiavimų į miesto centrą ir kitų charakteringų taškų apsauga ir harmoningas formavimas;
 - 44.4. Atskirose Vilniaus miesto dalyse, rajonuose, kvartaluose ir kaimynijose susiformavusių savitų urbanistinės struktūros požymių ir charakteristikų apsauga, nustatant saugojimą ar tvarią kaitą užtikrinančius užstatymo ir viešųjų erdvių tipologiją, užstatymo tankio ir intensyvumo rodiklius, vyraujančią urbanistinių struktūrų ir pastatų aukštį, kitus specifinius atskirų teritorijų parametrus ⁸.
- **V skyrius Nekilnojamasis kultūros paveldas⁹**
 - 102. Vilniaus senamiesčio teritoriją ir jo vizualinio poveikio pozonio reglamentavimas. Vilniaus senamiesčio teritoriją reglamentuoja Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas (patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2003-12-23 įsakymu Nr. ĮV-490 (Žin., 2004, 25-774; su vėlesniais pakeitimais) bei Vilniaus senamiesčio specialusis planas – apsaugos planas (reg. Nr. T00055785; VMST 2003-01-22 Nr. 764). Vilniaus senamiesčio apsaugos zoną reglamentuoja Kultūros vertybių apsaugos departamento prie LR Kultūros ministerijos 2005-04-19 įsakymu Nr. Į-167 patvirtintas Pasaulinio paveldo objekto – kultūros paminklo U1P – Vilniaus istorinio centro apsaugos zonos laikinasis reglamentas. Šių teisės aktų integruoti BP reikalavimai Vilniaus senamiesčio teritorijai ir jos vizualinio poveikio pozoniui yra priede 2 „Nekilnojamasis kultūros paveldas“ ir schemose. Abu teisės aktus pakeis Vilniaus senamiesčio tvarkymo planas (rengiamas), kurio sprendiniai turės aukštesnę nei BP reglamentai galią.
 - Yra išskirtos istorinės gatvės, istorinės aikštės, istoriniai parkai, sodai, skverai, kapinės..
 - 107. Siekiant išsaugoti Vilniaus senamiestį – pasaulio paveldo objektą, įrašytą į UNESCO sąrašą, **nustatomi papildomi morfologinės kaitos Senamiestyje apribojimai** (priedas 2 ir schemas: Vilniaus senamiesčio (16073) teritorijos urbanistinių struktūrų prioritetinių tvarkymo reglamentų schema ir Vilniaus senamiesčio (16073) užstatymo morfotipų schema), **diegiama naujai statomų ir rekonstruojamų pastatų poveikio vizualinių pasekmių kontrolė**. Siekiant užtikrinti Vilniaus senamiesčio istoriškai susiformavusių panoramų ir siluetų, matomų iš Vilniaus senamiesčio gatvių ir aikščių, pagrindinių įvažiavimo į senamiestį traktų, taip pat iš senamiesčio apžiūros vietų pačiame senamiestyje bei jo apsuptyje, apsaugą nuo galimo neigiamo veiklos tose gretimose teritorijose poveikio, **atliekama naujai statomų ir rekonstruojamų pastatų vizualinio poveikio Senamiesčiui analizė**. Kai šie pastatai išsiskiria artimojoje aplinkoje aukščiu arba tūriu, analizė atliekama pateikiant vaizdus iš šių Senamiesčio apžvalgos kontrolinių taškų: <...>.
 - 107.3. BP saugomų perspektyvų taškai. Vietovių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų aktais (su vėlesniais pakeitimais) fiksuoti vertingų perspektyvų taškai, iš kurių matomas vertingųjų savybių turintis gatvių ir (ar) aikščių ar užstatymo su gamtiniais elementais vaizdas. Šie **vaizdai neturi keistis arba jų pokyčiai turi būti minimalūs**, nepažeidžiant nustatytų vertingųjų savybių (perspektyvų taškai ir kryptys pateikti priede 2 ir

⁸ Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Aiškinamasis raštas, 11 psl. (<https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>)

⁹ ten pat, 24-28 psl.

Vilniaus senamiesčio (16073) teritorijos urbanistinių struktūrų prioritetinių tvarkymo reglamentų schemeje).

- 108. Papildomai **Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonio apsaugai** nustatomi šios teritorijos **morfologinės kaitos ir pastatų aukščio apribojimai** (priedas 2 ir Vilniaus senamiesčio (16073 vizualinės apsaugos pozonio (priemiesčių teritorijų) zonavimo ir reglamentų schema), **reglamentuojami vertingų senamiesčio ir jo apsaugos zonos atvirų erdvių apsauga ir tvarkymo principai**:

108.1. Saugomas iki II Pasaulinio karo susiformavęs istorinių gatvių, aikščių ir kitų atvirų erdvių tinklas.

108.2. Atkuriami prarasti atvirų erdvių ribas formavę pastatai statomi ant buvusių gatvių raudonųjų linijų, formuojant naujų statinių ugniasienes į greta esančius sklypus, blokuojant pastatus prie greta esančių pastatų ugniasienių;

108.3. Siekiant išlaikyti pastatų su karnizais, balkonais, erkeriais ir kt. atvirų erdvių išsklaidytą statybos tradiciją, Vilniaus senamiesčio (16073) ir jo apsaugos zonos teritorijose balkonai, erkeriai, karnizai ir kiti išsikišę nuo fasado plokštumos iki 1,5 m konstrukcijų elementai į sklypo užstatymo zonas neįskaičiuojami.

108.4. Senamiesčio viešosiose erdvėse – pirmiausia aikštėse, Pilies, Didžiojoje, Aušros Vartų gatvėse, prieš nekilnojamo kultūros paveldo objektų fasadus – palaipsniui mažinamas automobilių parkavimo vietų skaičius.

108.5. Maironio gatvės atkarpoje nuo Aukštaičių g. iki Subačiaus g. mažinamas gatvės pralaidumas, ribojami automobilių srautai.

- **Senamiesčio teritorijoje taikomų darbų prioritetai.** Teritorijose Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktais apibrėžtose kaip „vietovei reikšmingo buvusio užstatymo vietos“, „pakitusios nesusiformavusios urbanistinės struktūros“ bei pastatų, įvardintų kaip „kiti objektai“ galimi urbanistinių struktūrų pokyčiai: jų apimtis apsprendžia tyrimai ir/ar teritorijos /sklypo užstatymo tipas. Pokyčiai ne turi pažeisti IVV apraše apibūdintų urbanistinių struktūrų vientisumo, autentiškumo kriterijų (brėžinys Nekilnojamas kultūros paveldas. Vilniaus senamiesčio (16073) teritorijos urbanistinių struktūrų prioritetinių tvarkymo reglamentų schema)¹⁰.

1.3.3. Vilniaus BP nuostatos, turinčios įtaką kultūros paveldo apsaugai

Vilniaus BP aiškinamajame rašte išdėstytos nuostatos, turinčios įtaką kultūros paveldo apsaugai¹¹:

- E) Naudojamos sąvokos. Užstatymo aukštis (vyraujantis) – teritorijoje planuojamas vyraujantis pastatų aukštis. Vilniaus miesto bendrajame plane nurodo aukštų skaičių arba pastatų aukštį metrais kvartale, **kurį iki didžiausio leistino pastatų aukščio gali viršyti ne daugiau kaip 20 procentų pastatais užstatyto ir numatomo užstatyti ploto kvartale** (šis reikalavimas netaikomas BP sprendiniuose p. 55 numatytose zonose aukštybinių pastatų lokalizacijai). Skaičiuojamas įskaitant cokolinius, mansardinius aukštus bei antstatus, antsoles. Galimybė viršyti vyraujančių užstatymo aukštį nustatoma rengiant vietovės lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentą, remiantis urbanistinio konteksto analize bei vietovei būdingo miestovaizdžio formavimo ar miestovaizdžio ryškinimo lokaliais akcentais poreikiu;

¹⁰ Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Nekilnojamas kultūros paveldas. Vilniaus senamiesčio (16073) teritorijos urbanistinių struktūrų prioritetinių tvarkymo reglamentų schema (<https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>)

¹¹ Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Aiškinamasis raštas, 2-6 psl. (<https://vilnius.lt/lt/miesto-pletra/vilniaus-miesto-savivaldybes-teritorijos-bendrojo-plano-sprendiniai/>)

- 4. Jeigu BP reglamentai prieštarauja kultūros vertybių registre (KVR) esančių ar Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų aktais (Aktai) nustatytoms objektų vertingosioms savybėms ar Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentu (VSAR), tipiniais ar individualiais kultūros paveldo objektų (KPO) apsaugos reglamentais arba planuojamoje teritorijoje esančių kultūros paveldo vietovių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiaisiais teritorijų planavimo dokumentais – tvarkymo planais (toliau – tvarkymo planai) nustatytiems paveldosaugos reikalavimams, **pirmenybė teikiama reikalavimams, nustatytiems tvarkymo planais, VSAR bei KPO apsaugos reglamentais.**
- 9. BP Pagrindiniame brėžinyje pavaizduotos sklypų ribos nėra BP sprendinys. **BP sprendiniai nenustato ir nekeičia sklypų ribų.**
- 18. BP sprendiniai koreguojami teisės aktų nustatyta tvarka kai, suorganizavus architektūrinių konkursą svarbių architektūrinių, urbanistinių, viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų projektavimui, paaiškėja BP nustatytų reglamentų keitimo poreikis. Tokiu atveju būtinos teigiamos kolektyvinio ekspertinio vertinimo išvados architektūros ir urbanistikos aspektu, bei ICOMOS išvados paveldosauginiu aspektu (jeigu pastatas numatytas kultūros paveldo objekto ar jo apsaugos zonos teritorijoje);
- **III skyrius Miesto vidaus struktūra¹²**

Pirmas skirsnis.

Vilniaus miesto savitumas

43. Savitą Vilniaus miestovaizdį apibūdina bendra miesto plano struktūra, gatvių ir aikščių tinklas, skirtingais principais suformuotos miesto centro bei istorinių priemiesčių dalys bei išsiskiriančios urbanistinės struktūros detalės – istoriniai gotikos, renesanso, baroko ir klasicizmo stilių pastatų kompleksai, moderniosios XX ir XXI amžių architektūros pastatai dešiniajame Neries krante, supami natūralių ledynmečio upės suformuotų, miškais apaugusių šlaitų. Šių miestovaizdžio elementų visuma lemia iki šių dienų išsaugotus savitus siluetus, panoramas ir perspektyvas.

2. VILNIAUS ISTORINIO CENTRO, UNESCO PASAULIO PAVELDO STATUSĄ TURINČIO OBJEKTO, CHARAKTERISTIKA

Vilniaus istorinis centras – XIII-XX a. užstatyta centrinė Vilniaus miesto dalis, išsidėsčiusi į pietų pusę nuo Neries ir Vilnelės upių santakos, slėnyje, išraiškingoje gamtinėje aplinkoje. Užstatymas išsiskiria išsaugota viduramžių laikų planine erdvine struktūra, savitais gotikos, baroko, klasicizmo pastatų kompleksais.

1994 m. Vilniaus istorinis centras, remiantis (ii) ir (iv) kriterijais, įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo objektų sąrašą (sąrašo Nr. 541).

Vilniaus Senamiesčio teritorijos plotas - 352,09 ha .

Apsaugos (buferinės) zonos plotas - 1912,24 ha.

¹² ten pat, 10 psl.

2.1. Reikšmingiausi Vilniaus miesto istorinės raidos faktai ¹³

- XII-XIII a. – Neries ir Vilnios santakoje įsikuria pirmoji gyvenvietė, iš kurios išsivysto pilis, o vėliau ir miestas.
- 1323 m. – Didysis Lietuvos kunigaikštis Gediminas laiške Romos popiežiui pirmą kartą mini miestą Vilnių (Vilna), kaip Lietuvos valstybės sostinę.
- XIV a. – prakasta naujoji Vilnios vaga, nuo Antakalnio kalvyno atskirtas vakarinis jo atragys, suformuotas Pilies kalnas, pilis iš visų pusių apsupta vandens.
- 1387 m. – Lietuva priima krikštą, pilies teritorijoje buv. pagonių šventyklos vietoje statoma Šv. Stanislovo katedra, vyskupo rūmai, Šv. Jono parapiinė bažnyčia, krikštijami miestiečiai.
- 1387 m. – Didysis Lietuvos kunigaikštis Jogaila Vilniaus miestui suteikia Magdeburgo teises.
- XV a., po 1410 m. laimėto karo su Kryžiuočių ordinu, atsiveria naujos miesto vystymosi galimybės – miestas tampa svarbiu Rytų Europos miestu.
- XVI a. pradžia – miestas apjuosiamas gynybine siena su devyniais vartais.
- 1579-04-01 – LK ir LDK Steponas Batoras (1533-1586) suteikė privilegiją perorganizuoti Vilniaus jėzuitų kolegiją į akademiją ir universitetą; išauga stambus akademijai skirtų pastatų kompleksas.
- 1595 m. – Vilniaus akademijos spaustuvėje išleistas Mikalojaus Daukšos „Katekizmas“ - pirmoji lietuviška knyga Vilniuje.
- 1604 m. – jėzuitų ordinas stato Šv. Kazimiero bažnyčią ir vienuolyną – pirmasis baroko stiliaus statinys Vilniuje.
- 1655 m. – karas su Maskva. Vilnius pirmą kartą istorijoje buvo užimtas ir nusiaubtas prieš kariuomenės, sugriauta, išplėšta, sudeginta daug pastatų, tame tarpe Žemutinės pilies rezidenciniai rūmai. Pasibaigus šiam karui ir atgijus miesto gyvenimui, tuo pačiu ir statyboms, mieste suklestėjo barokas.
- XVIII a. – susiformuoja savita Vilniaus baroko mokykla (arch. J. K. Gliubicus, T. Žebrauskas ir k. t.), Vilniaus universitete buvo pradėta rengti architektus.
- 1795 m. – pralaimėjus sukilimui Lietuvos teritorija prijungiama prie Rusijos imperijos.
- XVIII a. pabaigoje miesto architektūroje išivyrauja klasicizmas – rekonstruojama Katedra, Rotušė (arch. M. Knakfusas, L. Gucevičius, M. A. Šulcas).
- Po 1831 ir 1863 m. sukilimų uždaromi vienuolynai, griovimai palietė ir bažnyčias, jų varpines, pačius vienuolynų pastatus, griaujami pilies pastatai, užpilta aplink pilies teritoriją vedusi senoji Vilnios vaga.
- XIX a. II p. – mieste statoma daug istorizmo stiliaus pastatų - Miesto salė (dabar Filharmonija), Centrinio telegrafo (dabar Kempinskio viešbutis), „Europos“ viešbučio (po Antrojo pasaulinio karo nugriauti) rūmai, nedidelis kiekis 4 – 6 aukštų gyvenamųjų pelno namų, pravesta nauja miesto struktūrai svarbi dabartinio Gedimino prospekto trasa.
- 1918 m. – Vilniuje Vasario 16 d. pasirašytas Nepriklausomybės ir Lietuvos valstybės atkūrimo aktas; 1919 metų sausio 1 dieną Pilies kalno bokšte buvo iškelta Lietuvos trispalvė vėliava.
- 1920 - 1939 m. – Lenkijos okupacijos laikotarpis.
- 1941 - 1944 m. – II-asis pasaulinis karas, po jo prasideda sovietinė okupacija – Senamiestis nukentėjo karo pabaigoje ir ypač pokario laikotarpyje, kai buvo išgriauta apie 40 procentų miesto centro pastatų.
- XX a. 5-6 dešimtmečiai – uždaromos bažnyčios, išgriovus senus gyvenamus namus suformuojamos naujos gatvės, statomi nauji pastatai.

¹³ Sudaryta pagal Vilniaus senamiesčio tvarkymo plano medžiagą, VĮ „Lietuvos paminklai“ projektavimo medžiagos saugykla.

- XX a. 7-8 dešimtmečiai – pradedama kompleksinė Senamiesčio kvartalų rekonstrukcija, pirmieji konservavimo – restauravimo darbai, uždarytos bažnyčios restauruotos, pritaikytos kultūros reikmėms, pokaryje išgriautų pastatų vietose statomi nauji modernios architektūros pastatai (Dailės parodų rūmai – dabar „ŠMC“ bei „Maskvos“ kino teatras).
- XX a. 9 dešimtmetis – įsikuria Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, ryškiai keičiasi požiūris į kultūros paveldą, auga visuomenės susidomėjimas istorinėmis vertybėmis – pradedami archeologiniai tyrinėjimai Vilniaus žemutinės pilies teritorijoje.
- 1990-03-11 – priimtas Lietuvos Valstybės Atkūrimo aktas, Vilnius – nepriklausomos Lietuvos valstybės sostinė.
- 1994 m. – Vilniaus senamiestis įrašytas į UNESCO pasaulio gamtos ir kultūros paveldo sąrašą.
- XXI a. pradžia – ryškus ekonomikos šuolis. Vilniuje planuojama ir statoma daug naujų pastatų, tarp jų – aukštybiniai biurų pastatai dešiniajame Neries krante, viešbučiai, nauji daugiabučiai gyvenamieji namai senamiestyje.

2.2. Bendras Vilniaus istorinio centro struktūros apibūdinimas

Vilniaus istorinį centrą (Senamiestį) sudaro trys zonos – **Pilių zona, Miestas, istoriniai priemiesčiai.**

I zona - Vilniaus pilių teritorija. Kvartalai¹⁴: Nr. 19A, 19B, 73A, 73B.

Senamiesčio šiaurinė dalis prie Neries ir Vilnios upės santakos, apimanti trijų Vilniaus pilių – Žemutinės, Aukštutinės ir Kreivosios,- teritoriją (Arkikatedros Bazilikos, Žemutinės ir Aukštutinės pilių pastatų, jų liekanų ir kitų statinių kompleksas (kodas 28260), Vilniaus piliakalnio su papildiais ir gyvenvieta (kodas 664) teritorijos).

Ši teritorija yra Vilniaus pilių valstybinis kultūrinis rezervatas.

Tai Senamiesčio dalis, kurios gamtiniai elementai ir užstatymas dominuoja Senamiesčio panoramose¹⁵, siluetuose¹⁶, išsklotinėse¹⁷, perspektyvose¹⁸.

II zona - „Miestas“. Kvartalai: Nr. 14, 17, 18, 20A, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 67B.

Senamiesčio centrinė dalis – Vilniaus istorinis branduolys, kurį sudaro kvartalai, apjuosti buvusia miesto gynybine siena. Šioje Senamiesčio dalyje yra gausiausia vertingųjų savybių¹⁹ koncentracija, tankiausiai užstatyta Senamiesčio teritorija. Kvartalų struktūra ir užstatymas susiformavęs XV-XIX a., erdvės (gatvės, aikštės) ir jų planinė struktūra išlaikiusi XV-XVII a. charakterį.

¹⁴ Kvartalas – ... miesto dalis, kurią riboja kelios gatvės (<http://www.zodziai.lt>).

¹⁵ Panorama – iš apžvalgos taško matomas vertingųjų savybių turintis vietovės ar statinių komplekso vaizdas (Nekilnojamųjų kultūros vertybių vertinimo, atrankos ir reikšmingumo lygmens nustatymo kriterijų aprašas - paskelbta TAR 2016-10-04, i. k. 2016-24473 – toliau tekste NKVVAKA).

¹⁶ Siluetas – statinių komplekso, vietos ar vietovės vertingųjų savybių turinčių tūrių, juos supančių erdvių ir (ar) gamtinių elementų nenutrūkstantis kontūras (ten pat).

¹⁷ Išsklotinė – vertingųjų savybių turinčių statinių, formuojančių gatvės (-ių) ar (ir) aikštės užstatymą, fasadų su stogais ir jų elementais (stogo danga, ugniasienėmis, kaminais, stoglangiais ir pan.) frontalinė projekcija (ten pat).

¹⁸ Perspektyvą – iš apžvalgos taško matomas vertingųjų savybių turintis gatvių ir (ar) aikštelių ar užstatymo su gamtiniais elementais vaizdas (ten pat).

¹⁹ Vertingoji savybė – kultūros paveldo objekto, vietovės, jų dalies ar elemento bruožas, vertingas etniniu, istoriniu, estetiniu ar moksliniu požiūriu (NKPAĮ, Nr. IX-2452, 2004-09-28, Žin., 2004, Nr. 153-5571 (2004-10-19)).

Zonoje sutelkta didžioji dalis Senamiesčio nekilnojamųjų kultūros vertybių, kurios formuoja Senamiesčio siluetus ir panoramas. Dominuoja autentiškas užstatymas.

III zona – istoriniai priemiestiai.

Senamiesčio dalys, kurių planinė struktūra susiformavo iki XVIII a. pabaigos, užstatymas vystėsi miestui plečiantis XIX-XX a. pradžioje:

- III A „Totorių–Lukiškių priemiestis“ – kvartalai: Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16. Senamiesčio šiaurės vakarų dalis, Gedimino prospekto aplinka.
- III B „Vingrių priemiestis“ – kvartalai: Nr. 87, 88A, 88B, 89, 90, 91, 92A, 92B, 93A, 93B, 94, 95. Senamiesčio vakarinė dalis, Pylimo – J. Basanavičiaus gatvių aplinka.
- III C „Rūdininkų – Aštriojo galo priemiestis“ – kvartalai: Nr. 63, 64, 65, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86. Senamiesčio pietinė dalis, Šv. Stepono, Bazilijonų, M. Daukšos gatvių aplinka.
- III D1 „Subačiaus–Paplaujos priemiestis“ – kvartalai: Nr. 66A, 66B, 67A, 68A, 68B, 76, 96A, 96B, 97A, 97B, 98, 99. Senamiesčio pietrytinė dalis, Rasų, Subačiaus, Aukštaičių gatvių aplinka.
- III D1 „Subačiaus–Paplaujos priemiestis“ – kvartalai: Nr. 66A, 66B, 67A, 68A, 68B, 76, 96A, 96B, 97A, 97B, 98, 99. Senamiesčio pietrytinė dalis, Rasų, Subačiaus, Aukštaičių gatvių aplinka.
- III D2 „Bernardinų sodas“ – kvartalas Nr. 20B. Apželdinta teritorija senamiesčio centrinėje dalyje, Vilnios kilpoje, istorinio želdyno, susiformavusio Vilnios upės vagos kilpoje, vieta (giraitės vieta, Bernardinų vienuolyno sodų ir daržų vieta, parko vieta).
- III D3 Antakalnio priemiestis - kvartalas Nr. 73B. Senamiesčio šiaurės rytų dalis, Altarijos kalvyno šiaurinė dalis.
- III E1 „Užupio priemiestis“ - kvartalai: Nr. 69A, 69B, 70, 71, 72, 73A, 75A, 75B. Senamiesčio rytinė ir šiaurės rytų dalis, Užupio – Krivių gatvių aplinka.
- III E2 „Slušų – Antakalnio priemiestis“ - kvartalas Nr. 74. Senamiesčio šiaurės rytų dalis, tarp Neries upės ir T. Kosciuškos gatvės.

2.3. Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) vizualinės apsaugos pozonio apibūdinimas

Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) vizualinės apsaugos pozonis (buferinė zona) nustatyta Vilniaus senamiesčio (unikalus kodas Kultūros vertybių registre: 16073) nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiuoju planu – teritorijos ir apsaugos zonos ribų planu, patvirtintu LR Kultūros ministro 2010 m. spalio 18 d. įsakymu Nr. IV-512, **apima centrinę miesto dalį, supančią Senamiestį.**

Į apsaugos zoną patenka urbanistinės teritorijos (Naujamiesčio, Žvėryno, Antakalnio ir Paupio), kurių ribos įteisintos Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Kultūros ministerijos direktoriaus įsakymu Nr. Į-167 „Dėl Pasaulinio paveldo objekto – kultūros paminklo UIP – Vilniaus istorinio centro apsaugos zonos laikinojo apsaugos reglamento patvirtinimo“. Šnipiškių urbanistinio kompleksinio kultūros paveldo objekto pirmosios dalies (Skanseno – 7,87 ha) ir antrosios dalies (Piomonto – 1,14 ha) teritorijos nustatytos specialiuoju planu ir patvirtintos Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2009-06-17 sprendimu Nr. 1-1083 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos dalies – Šnipiškių – nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo plano tvirtinimo.

Iš šiaurinės ir pietinės pusių apsaugos zonos riba yra formuojama pagal reljefo analizę. Iš rytinės pusės Vilniaus senamiesčio apsaugos zonos ribos sutampa su koordinuotomis Pavilnio regioninio

parko teritorijos ribomis, kurios jau yra skaitmenizuotos. Iš vakarinės pusės apsaugos zona prisiglaudžia prie skaitmenizuotos Karoliniškių kraštovaizdžio draustinio teritorijos. Apsaugos zona ŠV apima ir Šeškinės šlaitų geomorfologinį draustinį.

Vilniaus senamiesčio teritorijos ir apsaugos zonos ribos parengtos glaudžiai bendradarbiaujant su Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano iki 2015 metų autoriais, kurių nuomone, Sprendiniuose pateikiamas ribų variantas neprieštaruja Bendrajam planui.

Vilniaus senamiesčio apsaugos zonos plotas, koordinavus ribas valstybinėje koordinačių sistemoje LKS-1994, yra **1912,24 ha²⁰**.

2.4. Retrospektyvinis Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės aprašas

Vilniaus Senamiesčio išskirtinė visuotinė vertė, vientisumas, autentiškumas, apsaugos ir valdymo reikalavimai nustatyti Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės apraše (toliau tekste – VIC IVV), patvirtintame 2013 m. UNESCO pasaulio paveldo komiteto sprendimu Nr. 37 COM 8E 37-oje UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesijoje:

²⁰ Vilniaus senamiesčio teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas, patvirtintas 2010-10-18 Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-512.

Retrospektyvinis Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės aprašas
(patvirtintas UNESCO Pasaulio paveldo komiteto 37-osios sesijos nutarimu Nr. 8E)

Vertybė	Vilniaus istorinis centras
Valstybė narė	Lietuva
Identifikavimo Nr.	541bis
Įrašymo data	1994–2012 m.

Trumpas aprašas

Vilniaus istorinio centro istorija prasidėjo ant ledyninės kilmės kalvų, kurios su pertraukomis buvo apgyvendintos nuo pat neolito laikų. Siekiant įtvirtinti Gedimino kalną, apie 1000 m. po Kr. Neris ir Vilnios upių santakoje buvo pastatyta medinė pilis. Iki pat XIII a., baltų gentims kovojant su išibrovėliais germanais, gyvenvietė kaip miestas nesiformavo. Rašytiniuose šaltiniuose miestas Vilnia (dabar – Vilnius) pirmą kartą paminėtas 1323-iaisiais, kai miestas jau buvo tapęs Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostine. Yra žinoma, kad tuo metu, Vilniai pakeitus tekėjimo vagą, susiformavusioje salelėje jau buvo pastatyti keli plytų statiniai. XV a. Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė su sostine Vilniumi buvo tapusi didžiausia Europos valstybe, nusidriekusi nuo Baltijos jūros šiaurėje iki Juodosios jūros pietuose. Istorinį miesto centrą sudaro trijų pilių (Viršutinės, Žemutinės ir Kreivosios) teritorijos ir viduramžiais gynybine siena apjuosta zona. Miesto istorinio centro planas iš esmės yra žiedinis, spindulinis, gatvės išdėstytos įvairiomis kryptimis nuo pirminės piliavietės. Gatvių struktūra būdinga viduramžių miestams – nedidelės gatvelės dalija jį į netaisyklingus kvartalus, tačiau vėlesniais laikotarpiais buvo suformuotos didelės aikštės.

Istoriniams pastatams būdinga gotikos, renesanso, baroko ir klasicizmo stilistika. Pastatai išsiskiria savo išvaizda, erdvine kompozicija, vidaus ir išorės apdailos detalėmis. Visa tai sukuria daugialypį miesto vaizdą, atskleidžiantį visa apimančią jo dermę. Miestovaizdį apibūdina bendra miesto plano struktūra, gatvių ir aikščių tinklas, sklypų ribos. Urbanistinės struktūros detalės, susisiejusios su natūralia aplinka, taip pat lemia iki šių dienų išsaugotus savitus siluetus, panoramas ir perspektyvas.

Prie Vilniaus, kaip įstabaus daugiakultūrio miesto, kuriame susipynė Rytų ir Vakarų kultūrų įtakos, augimo prisidėjo lietuviai ir kitos įvairios Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės tautos su savo kalbomis, religijomis ir kultūromis. Nuo pat viduramžių dominavusi krikščionybė ir išaugusi judaizmo svarba lėmė minėtų religinių bendruomenių reprezentatyvaus materialiojo paveldo objektų, tarp kurių – Šv. arkangelo Mykolo, Šv. Stepono, Šv. Kazimiero, Visų Šventųjų ir Šv. Teresės bažnyčios, atsiradimą.

Po visokiausių nelaimių vėliau sėkmingai atstatyti pastatai suteikė miestui išskirtinių bruožų – tai tokie statiniai, kaip Katedra, Rotušė, Arsenalas, Tyzenhauzų, De Reusų (Šuazelių), Pacų ir Masalskių rūmai. Nemaža dalis išlikusių senosios statybos pastatų buvo perstatyti arba atnaujinti Vilniaus baroko mokyklos, kuri vėliau paliko ryškų pėdsaką nemažame Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės plote, stiliumi. Vilniaus miesto tapatybė visada buvo atvira įtakoms, stiprinančioms socialinę, ekonominę ir kultūrinę klestinčių bendruomenių veiklą. Šios įtakos

pasireiškė gotikos, renesanso ir baroko stiliaus kūriniuose, esančiuose labiausiai nutolusiais į rytus Europoje.

II kriterijus. Vilnius yra išskirtinis viduramžiais susiformavusio miesto pavyzdys, kelis šimtmečius daręs didelę įtaką architektūros ir kultūros raidai didelėje Rytų Europos dalyje.

IV kriterijus. Dėl miestovaizdžio ir išsaugotos didelės pastatų įvairovės Vilnius yra išskirtinis organiškai per penkis amžius susiformavusio Vidurio Europos miesto pavyzdys.

Vientisumas

Į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą įrašyta vertybė yra 352 ha ploto, jai būdingos visos išskirtinę visuotinę vertę perteikiančios savybės. Vilniaus istorinis centras išlaikė spindulinį viduramžiams būdingą gatvių tinklą. Erdvinė jo struktūra atspindi stilių kaitos ir regioną ištikusią politinių ir gamtos nelaimių nulemtą raidą. Vertybė išlaikiusi tokius išskirtinių savybių objektus, kaip XVI a. Vilniaus universiteto pastatų ansamblis, Rotušė su aikšte, visų religinių konfesijų maldos namai ir vientisas gatvių tinklas be didesnių trūkumų. Okupacijos, karų padariniai yra pastebimi vos keliose vietose, įskaitant Katedros aikštę, slepiančią Žemutinės pilies, sunaikintos po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo 1795 m., pamatus, buvusią Didžiosios sinagogos, nugriautos po Antrojo pasaulinio karo, vietą ir netoliese esančio plataus prospekto atkarpą Vokiečių gatvės pašonėje (vok. *Deutsche gasse*), taip pat keletą aikščių ir šiuolaikinių pastatų, pakeitusių minėtu istoriniu laikotarpiu sunaikintus elementus.

Šie išnykę ir pakitę paveldo bruožai yra išlikę istoriniuose šaltiniuose, išsamiose archeologinių ir istorinių tyrimų ataskaitose, dailės, taikomųjų menų kūriniuose, gyvoje muzikos, teatro, svečių priėmimo tradicijose. Keičiantis socialinėms ir ekonominėms reikmėms, kai kurios erdvės, jų naudojimas ir veikla natūraliai pakito, bet vertybės reikšmė išliko lengvai atpažįstama. Vilnius išlaikė savo politinį statusą, yra svarbus ekonominis bei kultūrinis šalies ir viso regiono centras, dabartinis jo pavidalas puikiai atspindi jo sudėtingą istoriją.

Autentiškumas

Dabartinis miestas yra išsaugojęs autentiškas materialiojo paveldo savybes ir procesų tęstinumą, meno ir gyvenimo būdo tradicijas, nulemtas audringos miesto bei šalies istorijos bei politinės, ekonominės ir kultūrinės raidos laikotarpių.

Erdvinę miesto struktūrą ir aplinką užpildančios daugelio pastatų formos, medžiagos ir statybos technologijos yra autentiškos. Daugybė pastatų išsaugojo kelis istorinius sluoksnius, nes kintant stilistikai jie buvo perstatyti įjungiant senus pastatus į naujus. Nuo karo gaisrų – ypač per Antrąjį pasaulinį karą – nukentėję pastatai buvo rekonstruoti pasitelkus tam laikui būdingus techninius sprendimus, o tradiciniai restauravimo metodai taikyti tik atkuriant paminklus ir ypatingos vertės detales. Apskritai autentiškumu pasižymi sklypų struktūra, pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas, išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga, išorės sienų paviršiai, skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila, gatvių ir aikščių grindiniai, inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai, taip pat per meną ir tradicijas išreikštas išlikęs nematerialusis paveldas.

Apsaugos ir valdymo reikalavimai

Vilniaus istorinio centro apsaugą užtikrina konkrečios nuostatos, apibrėžtos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatyme, Saugomų teritorijų įstatyme ir kituose teisės aktuose.

Vertybės savybes saugoti padeda Vilniaus miesto strateginis planas, Vilniaus miesto bendrasis planas, Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentas ir veikla, kurios imamasi pagal kasmetinę Vilniaus senamiesčio atgaivinimo programą. Už senamiesčio išsaugojimą atsakingas Lietuvos Respublikos kultūros ministras. Nors sukurta svarbi reglamentavimo sistema, tačiau būtina tobulinti ir itin sugriežtinti aukštybinių pastatų statybos reguliavimą už buferinės zonos ribų, siekiant užtikrinti vertybės ir ją supančios aplinkos vizualiojo vientisumo išsaugojimą. Tai turi papildyti Vilniaus bendrojo plano nuostatas, siekiant išsaugoti saugomų teritorijų, vertingų kraštovaizdžių, panoramų ir siluetų vizualius ryšius. Nuostatos turi būti papildytos poveikio paveldui vertinimo strategija, užtikrinant, kad didelės apimties statiniai, neatsižvelgiant į jų vietą, nedarytų žalos vertybės išskirtinei visuotinei vertei, jos autentiškumui ar vientisumui.

Vertybės apsauga pagrįsta keturiais principais: i) teritoriniu valdymo vientisumu; ii) gretutine tarpinstitucinių įvairių sričių specialistų grupių sąveika sprendžiant valdymo klausimus, be paveldo apsaugos, įtraukiant ir tokias kitas sritis, kaip teritorijų planavimas, taip pat socialinių, ekonominių ir kitų problemų sprendimą; iii) vertikaliąją integraciją bei atsakomybės ir sprendimų priėmimo valstybės ir savivaldos lygmeniu koordinavimu; iv) valstybės institucijų, savivaldos ir pilietinės visuomenės sąveiką per tarpinstitucinę komisiją ir pilietinės visuomenės auditą.

Istoriškai susiklosčiusi daugiakultūrė miesto bendruomenė šiandien yra gerokai vientisesnė, taigi daugiakultūrio miesto apraiškos turi būti ypač vertinamos, saugomos ir išryškinamos. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas išlikusioms autentiškoms detalėms, istorinių techninių atlikimo būdų išsaugojimui ir jų aiškinimui pateikiant nuorodas apie praeityje vykusius socialinius, ekonominius ir kultūrinius procesus bei kitą nematerialųjį paveldą. Šiuos principus turi įgyvendinti koordinavimo ir valdymo komisija, kuri taip pat yra atsakinga už aiškių išsaugojimo tikslų ir procedūrų parengimą, siekiant nustatyti veiksmingus sprendimų priėmimo mechanizmus, kurie užtikrintų vertybės išskirtinės visuotinės vertės išsaugojimą.

2.5. Lietuvos Respublikos kultūros vertybių registro duomenys

Vilniaus senamiesčio vertingosios savybės nustatytos Nekilnojamojo kultūros paveldo Vertinimo tarybos aktu Nr. KPD-RM-2014 (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>), patvirtintu 2013-09-24 KPD I-ojoje Vertinimo taryboje, su vėlesniais pakeitimais ir papildymais (toliau tekste – Aktas)²¹.

- **Unikalus objekto kodas** - 16073
- **Pilnas pavadinimas** - Vilniaus senamiestis
- **Adresas** - Vilnius, Vilniaus m. sav.
- **Įregistravimo registre data** - 1993-05-21
- **Statusas** - Paminklas²²
- **Objekto reikšmingumo lygmuo** - Nacionalinis
- **Rūšis** - Nekilnojamasis
- **Teritorijos plotas** – 3520855 kv. m
- **Vertybė pagal sandarą** - vietovė
- **Kiti kodai:** Kodas registre iki 2005.04.19 – U1P
- **Amžius** - XIII a.-XIV a. pr. - XX a. I p., su XX a. vid. – XXI a. pr. tarpais
- **Vertingųjų savybių pobūdis:** Archeologinis (lemiantis reikšmingumą); architektūrinis (lemiantis reikšmingumą svarbus); inžinerinis (lemiantis reikšmingumą retas); istorinis (lemiantis reikšmingumą unikalus); memorialinis (lemiantis reikšmingumą unikalus); urbanistinis (lemiantis reikšmingumą unikalus); želdynų (lemiantis reikšmingumą svarbus); kraštovaizdžio.

Kultūros vertybių registro 2020 m. gegužės mėn. 27 d. duomenimis Senamiesčio teritorijoje yra 628 kultūros paveldo objektai (įskaitant ir esančius kompleksuose), iš jų 97 paskelbti kultūros paminklais, 388 pripažinti valstybės saugomais.

2.6. Vilniaus BP sprendinių poveikiui jautrūs Vilniaus istorinio centro IVV atributai ir vertingosios savybės

1 Lentelėje pateikiamas Vilniaus istorinio centro IVV apraše įvardintų atributų ir Vilniaus senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu nustatytų vertingųjų savybių palyginimas.

1 Lentelė. IVV atributų ir vertingųjų savybių sąrašų palyginimas.

Atributų grupės	Atributai ir vertingosios savybės	
Eil. Nr.	Retrospektyvinis Vilniaus istorinio centro išskirtinės visuotinės vertės aprašas (IVV) (patvirtintas UNESCO Pasaulio paveldo komiteto 37-osios sesijos nutarimu Nr.8E)	Vilniaus senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu (Aktas) nustatytos vertingosios savybės

²¹ Šaltinis – <http://kvr.kpd.lt/heritage/>.

²² Vilniaus senamiestis 1998-05-19 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 612 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių paskelbimo kultūros paminklais“ (Žin., 1998, Nr. 49-1342) paskelbtas kultūros paminklu (registro kodas U1P, sąrašo eil. Nr. 906), 2005-04-29 Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-90 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“ (Žin., 2005, Nr. 58-2034) pripažintas valstybės saugomu.

<p>I.</p> <p>II.</p>	<p>Miesto istorinio centro planas iš esmės yra žiedinis, spindulinis, gatvės išdėstytos įvairiomis kryptimis nuo pirminės piliavietės. Gatvių struktūra būdinga viduramžių miestams – nedidelės gatvelės dalija jį į netaisyklingus kvartalus, tačiau vėlesniais laikotarpiais buvo suformuotos didelės aikštės.</p> <p>Miestovaizdį apibūdina bendra miesto plano struktūra, gatvių ir aikščių tinklas ...</p>	<p>7.2.1.1. planinės struktūros tipas - sudėtinis: senamiesčio teritorijoje išskirtos 10 zonų - Vilniaus pilių teritorija, Vilniaus senamiesčio centrinė dalis - miesto gynybinės sienos ribose, ir istorinių priemiesčių - Totorių-Lukiškių, Vingrių, Rūdininkų-Aštriojo galo, Subačiaus-Paplaujos, Bernardinų sodo teritorijos, Užupio, Antakalnio P dalies, sudarytos iš Slušų-Antakalnio ir Antakalnio priemiesčių - zonos su joms būdinga planine struktūra; istorinio branduolio - II senamiesčio zonos „Miesto“ planinė struktūra - radialinė-žiedinė; III A zonos „Totorių-Lukiškių priemiesčio“ - mišri: reguliari su nereguliariu planinės struktūros fragmentais; kituose istoriniuose priemiesčiuose: „Vingrių priemiestyje“ - III B zona, „Rūdininkų-Aštriojo galo priemiestyje“ - III C zona, „Subačiaus-Paplaujos priemiestyje“ - III D1 zona - nereguliari planinė struktūra; III E1 zonoje „Užupio priemiestyje“ planinės struktūros tipas – radialinis</p> <p>7.2.1.3. kvartalai - istorinių gatvių suformuoti kvartalai: I zona „Vilniaus Pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritorija“ - kvartalai: Nr. 19A, 19B, 73B (pietinė dalis); II zona „Miestas“ - kvartalai: Nr. 14, 17, 18, 20A, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28A, 28B, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39A, 39B, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 67B; III A zona „Totorių-Lukiškių priemiestis“ - kvartalai: Nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9A, 9B, 10, 11A, 11B, 12, 13, 15, 16; III B zona „Vingrių priemiestis“ - kvartalai: Nr. 87, 88A, 88B, 89, 90, 91, 92A, 92B, 93A, 93B, 94, 95; III C zona „Rūdininkų-Aštriojo galo priemiestis“ - kvartalai: Nr. 63, 64, 65, 77, 78, 97, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86; III D1 zona „Subačiaus-Paplaujos priemiestis“ - kvartalai: Nr. 66, 76, 97A, 97B, 98; III D2 zona „Bernardinų sodas“ - kvartalas Nr. 20B; III D3 zona „Antakalnio priemiestis“ - kvartalo Nr. 73B šiaurinė dalis; III E1 zona „Užupio priemiestis“ - kvartalai: Nr. 69A, 69B, 70A, 70B, 71, 72, 73A, 75A, 75B; III E2 zona „Slušų-Antakalnio priemiestis“ - kvartalas Nr. 74</p>
<p>III.</p>	<p>Vilniaus istorinis centras išlaikė spindulinį viduramžiams būdingą gatvių tinklą, ... vientisą gatvių tinklą be didesnių trūkumų</p>	<p>7.2.1.2. planinės struktūros tinklas - sudėtinis: II senamiesčio zonos „Miesto“ - radialinis žiedinis planinės struktūros tinklas; III A zonos „Totorių-Lukiškių priemiesčio“ reguliarus tinklas su į Š ir į P nuo Gedimino pr. išlikusiais XV-XVIII a. nereguliarios planinės struktūros fragmentais - Tiltu, Totorių gatvėmis; III B, III C, III D1 zonų: „Vingrių priemiesčio“, „Rūdininkų-Aštriojo galo priemiesčio“ - nereguliarus tinklas su reguliariai suplanuota Teatro g. III B zonoje bei zonos V, PV ribų Mindaugo, Naugarduko gatvėmis; III E1 zonos „Užupio priemiesčio“ - radialinis tinklas</p>
<p>IV.</p>	<p>Vertybė išlaikiusi tokius išskirtinių savybių objektus: XVI a. Vilniaus universiteto pastatų ansamblis, Rotušė su aikšte, visų religinių konfesijų maldos namai ir Okupacijos, karų padariniai yra pastebimi vos keliose vietose, įskaitant Katedros aikštę, slepiančią Žemutinės pilies, sunaikintos po trečiojo Abiejų Tautų Respublikos padalijimo 1795 m., pamatus, buvusią Didžiosios sinagogos, nugriautos po Antrojo pasaulinio karo, vietą ir netoliese esančio plataus prospekto atkarpą Vokiečių gatvės pašonėje (vok.</p>	<p>Žr. p. 7.2.2.9.</p>

	<i>Deutsche gasse</i>), taip pat keletą aikščių ir šiuolaikinių pastatų, pakeitusių minėtu istoriniu laikotarpiu sunaikintus elementus.	
V.	Vilnius išlaikė savo politinį statusą, yra svarbus ekonominis bei kultūrinis šalies ir viso regiono centras, dabartinis jo pavidas puikiai atspindi jo sudėtingą istoriją.	7. 5. Faktai apie svarbias visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos asmenybes, įvykius, kurie susiję su vietovėmis - <...>
VI.	Erdvinę miesto struktūrą ir aplinką užpildančios daugelio pastatų formos, medžiagos ir statybos technologijos yra autentiškos.	<p>7.2.2.1. tūrinės erdvinės struktūros sandara - daugialypė tūrinė-erdvinė struktūra, sudaryta iš nekilnojamo kultūros paveldo bei vertingų savybių požymių turinčių objektų, taip pat urbanistinės struktūros statinių, reikšmingų savo vieta ir tūriu, su trimis pagrindiniais funkciniais ir kompoziciniais senamiesčio centrais - Aukštutine pilimi ir jos aplinka, Šv. Jono bažnyčia su Universiteto ansambliu ir Rotušė su Šv. Kazimiero bažnyčia, į kuriuos veda pagrindinės senamiesčio kompozicinės ašys - Pilies, Didžiosios, Aušros Vartų gatvės bei Gedimino prospektas, su papildančiomis ašimis - Trakų, Rūdninkų, Subačiaus, Vokiečių gatvėmis, išskirtinomis bažnyčių ir vienuolynų ansamblių, kitų reikšmingų pastatų tūriais, ties kuriais gatvių erdvės perauga į aikščių erdves, su mažiau aktyviomis, atskiroms senamiesčio zonoms būdingomis kompozicinėmis ir funkcinėmis ašimis, dominantėmis (dominantės žr. punkte 2.2.9): su Pylimo g. - pagrindine III B ir III C zonų kompozicine ir funkicine ašimi, atskiriančia „Vingrių priemiesčio“ ir „Rūdininkų-Aštriojo galo priemiesčio“ teritorijas nuo „Miesto“ zonos, J. Basanavičiaus ir Naugarduko gatvėmis III B zonoje, su Bazilijonų, M. Daukšos gatvėmis - III C zonos kompozicinėmis ir funkcinėmis ašimis, atskiriančiomis „Rūdininkų-Aštriojo galo priemiesčio“ teritoriją nuo „Miesto“ zonos, su pagrindinėmis III E1 zonos istorinėmis kompozicinėmis ir funkcinėmis ašimis - Užupio, Polocko bei Krivių gatvėmis.</p> <p>7.2.2.2. užstatymo tipai</p> <ul style="list-style-type: none"> - I zonos „Vilniaus Pilių valstybinio kultūrinio rezervato teritorijos“ kvartalo Nr. 73B T. Kosciuškos g. sklypuose - mišrus: perimetrinis-posesijinis ir perimetrinis-reguliarus <...> - II senamiesčio zonos „Miesto“ užstatymo tipai: perimetrinis-posesijinis ..., perimetrinis-reguliarus ..., komponentinis ..., atskirai stovintys pastatai..., - III senamiesčio zonos – istoriniai priemiesčiai - užstatymo tipai: perimetrinis-posesijinis ..., perimetrinis-reguliarus ..., komponentinis ..., perimetrinis-centro, ... perimetrinis-posesijinis atviras ..., sodybinis ..., atskirai stovintys pastatai..., miesto vilų ..., <p>7.2.2.3. atviros erdvės</p> <ul style="list-style-type: none"> - aikštės: Katedros, Rotušės, S. Daukanto, V. Kudirkos, Užupio aikštė Malūnų, Užupio, ir Paupio gatvių sankirtoje, Užupio Turgaus aikštė Polocko, Krivių ir Užupio gatvių sankirtoje, Malkų turgaus aikštė Pylimo ir Naugarduko gatvių sankirtoje; - parkai, sodai: Misionierių sodas; Botanikos sodo teritorija;

		<p>- skverai: Šv. Jurgio skveras - dabar V. Kudirkos a. tarp Gedimino pr. ir Vilniaus g., Bonifratrų skveras tarp L. Stuokos-Gucevičiaus ir Liejyklos gatvių; Karmelitų skveras tarp Karmelitų, Arklių ir Visų Šventųjų gatvių, Šv. Onos skveras tarp Maironio ir Šv. Brunono Bonifacio gatvių..</p> <p>- aikščių ir gatvių želdiniai (apželdinimo pobūdis ...)</p> <p>7.2.2.4. uždaro erdvės - kiemų erdvės <...></p> <p>7.2.1.6. vietai reikšmingo buvusio užstatymo ar jo dalių vietas -</p> <p>- neišlikusio perimetrinio užstatymo vietas ...</p> <p>- neišlikusio mišraus - perimetrinio ir sodybinio užstatymo vietas ...</p> <p>- neišlikusių pastatų rūšių liekanos ...</p> <p>Taip pat žr. Akto p. 7.2.3.</p>
VII.	Autentiškumu pasižymi sklypų struktūra , pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas, išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga, išorės sienų paviršiai, skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila, gatvių ir aikščių grindiniai, inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai , taip pat per meną ir tradicijas išreikštas išlikęs nematerialusis paveldas.	<p>7.2.1.4. valdos (posesijos) - istorinių sklypų ribos</p> <p>7.2.1.5. keliai, gatvės, aikštės, įvažiavimai, pravažiavimai, takai, jų tipai, trasos, dangos - gatvių trasos: ...</p> <p>- gatvių dangos: ...</p> <p>- lauko akmenų grindinys kiemuose , lauko akmenų grindinio fragmentai pastatų kiemuose:;</p> <p>- lauko akmenų grindinio tipas pastatų kiemuose:</p> <p>- funkcinė įranga: ...</p>
VIII.	Urbanistinės struktūros detalės, susisiejusios su natūralia aplinka , taip pat lemia iki šių dienų išsaugotus savitus siluetus, panoramas ir perspektyvas.	<p>7.2.1.7. gamtiniai elementai - kylantis į P pusę reljefas su erozinių Vilniaus kalvynų fragmentais - Pilies kalnu ir Altarija - atskirtais siauro Vilnios upės slėnio senamiesčio ŠR dalyje - I, III D3 zonose, su Neries, Vilnios upių terasinių pakopų fragmentais senamiesčio centrinėje, ŠV, Š dalyse - II, III A, III E2 zonose, ryškia terasine pakopa bei jos šlaitu, juosiančiu senamiestį iš PV pusės III B, III C zonose, su Vilnios slėnio terasų šlaitais, pakopomis, prievaginiais šlaitais senamiesčio R, PR dalyje - III D1, III D2, III E1 zonose ...</p> <p>- hidrografinis tinklas: Vilnios upės, kertančios senamiestį R dalyje, vaga, slėnis ...</p> <p>- Neries upės kranto, ribojančio senamiestį iš Š pusės, linija ...</p> <p>- Misionierių sodo, vad. Kūdrų parku, tvenkiniai ...</p> <p>- XVI a. - XIX a. pab. Vilniaus kanalizacijos sistema, sudaryta iš dengtų skliautais molio plytų mūro kanalų su šuliniais ...</p> <p>- Vingrių, Aušros vartų, Žiupronių-Misionierių šaltiniai ...</p> <p>- želdiniai: Altarijos kalvyno dešiniajame Vilnios upės krante, Vilnios upės slėnio bei šlaito senamiesčio PV dalyje apželdinimo pobūdis ...</p> <p>- kultūrinis sluoksnis;</p> <p>- kapai ...</p> <p>7.2.2.5. panoramos, panoraminės apžvalgos taškai</p> <p>- senamiesčio panoramos nuo:</p> <p>I. Pilies (Gedimino),</p> <p>II. Trijų Kryžių kalnų,</p> <p>III. Altarijos kalvyno PV kalvos, vad. Altanos kalnu,</p> <p>IV. nuo Subačiaus gatvės apžvalgos aikštelės,</p> <p>V. Subačiaus ir Maironio gatvių sankirtos,</p> <p>VI. nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės,</p> <p>VII. nuo pėsčiųjų pasažo dešiniajame Neries krante, jungiančio Kalvarijų gatvę su „Lietuvos“ viešbučio prieigomis</p>

		<p>7.2.2.6. siluetai: I. siluetas iš ŠV, nuo Neries upės dešiniojo kranto, II. siluetas nuo Išganytojo kalno Š šlaito, III. siluetas iš PR, nuo Subačiaus g.</p> <p>7.2.2.7. perspektyvos: <...> 7.2.2.8. išsklotinės: <...></p> <p>7. 4. Artimiausios kultūros paveldo teritoriją ar vietovę supančios aplinkos kultūrinio kraštovaizdžio vertingosios savybės - V, PV ribojasi su Vilniaus miesto istorine dalimi, vad. Naujamiesčiu 33653, UV70, ŠR - su Vilniaus miesto istorine dalimi, vad. Antakalniū 16076, UV70, P - su Vilniaus miesto istorine dalimi, vad. Rasų kolonija 16077, UV62, UV70, R - su Bernardinų kapinėmis 16076, IV58, ŠV - su Žaliojo tilto su skulptūromis teritorija.</p>
<p>XIX.</p>	<p>Nuo pat viduramžių dominavusi krikščionybė ir išaugusi judaizmo svarba lėmė minėtų religinių bendruomenių reprezentatyvaus materialiojo paveldo objektų, tarp kurių – Šv. arkangelo Mykolo, Šv. Stepono, Šv. Kazimiero, Visų Šventųjų ir Šv. Teresės bažnyčios, atsiradimą.</p> <p>Po visokiausių nelaimių vėliau sėkmingai atstatyti pastatai suteikė miestui išskirtinių bruožų – tai tokie statiniai, kaip Katedra, Rotušė, Arsenalas, Tyzenhauzų, De Reusų (Šuazelių), Pacų ir Masalskių rūmai.</p>	<p>7.2.2.9. dominantės –</p> <p>- I zonos: Arkikatedros Bazilikos, Žemutinės ir Aukštutinės pilių pastatų, jų liekanų ir kitų statinių kompleksas Šv. Stanislovo ir Šv. Vladislovo arkikatedra bazilika su gynybinio bokšto liekanomis, varpine, Aukštutinės pilies Vakarinio bokšto liekanos ant Pilies kalno, Trijų kryžių paminklas Plikojo kalno viršuje;</p> <p>- II zonos: Vilniaus bonifratrų vienuolyno statinių ansamblis su Šv. Kryžiaus bažnyčia; Vilniaus Šventųjų Pranciškaus Asyžiečio, Bernardino Sieniečio bei Šv. Onos bažnyčių ir bernardinų vienuolyno statinių ansamblis, Vilniaus universiteto pastatų kompleksas su Šv. Jono Krikštytojo ir Šv. Jono apaštalo ir evangelisto bažnyčia ir varpine ..., Reprezentacinis Vilniaus statinių kompleksas (Prezidentūra) bei Vilniaus Švč. Trejybės bažnyčia ..., Pastatų ansamblis su Šv. Ignoto bažnyčia ..., Vilniaus dominikonų vienuolyno statinių ansamblis su Šventosios Dvasios bažnyčia bei Benediktinių vienuolyno ansamblis su Šv. Kotrynos bažnyčia ..., Pranciškonų vienuolyno ansamblis su Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia ..., Vilniaus bernardinų vienuolyno statinių ansamblis su Šv. Mykolo arkang. bažnyčia ..., Vilniaus stačiatikių Dievo Motinos ėmimo į dangų soboras ..., Vilniaus Šv. Mikalojaus stačiatikių cerkvė kvartale ..., Vilniaus augustinų vienuolyno statinių ansamblis su Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčia ..., Vilniaus jėzuitų vienuolyno pastatų ansamblis su Šv. Kazimiero bažnyčia ..., Vilniaus rotušė ..., Vilniaus basųjų karmelitų vienuolyno pastatų ansamblis su Šv. Teresės bažnyčia bei Stačiatikių vienuolyno statinių ansamblis su Šv. Dvasios cerkve ir varpine kvartale ..., Vilniaus bazilijonų vienuolyno statinių ansamblis su Švč. Trejybės cerkve ..., Miesto gynybinių įtvirtinimų liekanų Medininkų (Aušros) vartai ..., Senosios regulos karmelitų vienuolyno ansamblis su visų Šventųjų bažnyčia ..., Šv. Mikalojaus bažnyčios kompleksas ..., Miesto gynybinių įtvirtinimų liekanų Bastėjos liekanos ..., Vilniaus choralinė sinagoga ...</p> <p>- III A zonos: Vilniaus senosios regulos karmelitų vienuolyno statinių ansamblis su Šv. Jurgio bažnyčia ..., Prekybos namai (universalinė parduotuvė)</p> <p>- III B zonos: Teatro pastatas bei Polesės geležinkelio valdybos rūmų komplekso Administracinis pastatas ...; bei 1911-1912 m. statytas 6 aukštų namas (Kauno g. Nr. 2)</p> <p>- III D1 zonos: Vilniaus vizitiečių vienuolyno statinių ansamblis su Švč. Jėzaus Širdies bažnyčia ..., Vienuolyno</p>

		<p>statinių ansamblis su Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčia</p> <p>- III E1 zonos: Šv. Baltramiejaus bažnyčia kvartale Nr. 70A;</p> <p>- III E2 zonos - pagrindinė zonos dominantė - Dominyko ir Konstancijos Slušų rūmų kompleksas</p>
XX.	<p>Autentiškumu pasižymi <...>, pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas, išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga, išorės sienų paviršiai, skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila, gatvių ir aikščių grindiniai, inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai, taip pat per meną ir tradicijas išreikštas išlikęs nematerialusis paveldas.</p>	<p>7.2.3. užstatymo bruožai - ...</p> <p>... II „Miesto“ zonoje - XV - XVIII a. susiformavusi valdų struktūra su pagrindinėms gatvėms būdingu perimetriniu užstatymu ir erdvę formuojančiu pagrindiniu tūriu; kompaktiškas posesijų užstatymas; šalutinių gatvių užstatymo charakteris, kai siaurą gatvės erdvę formuoja vingiuotas gatvės linijas atkartojantys pastatų fasadai ir ilgos aklinos kiemo erdvę ribojančios tvoros; Pylimo gatvės „Miesto“ zonos iš išorės statiniais „apauginta“ miesto gynybinės sienos kontūro išklotinė; užstatymas sakraliniais statiniais, kurių architektūra formuoja kvartalų ir gatvių erdvių estetinį vaizdą; pagrindinių gatvių pastatų plokštuminiai fasadai su atskirus fasadus formuojančiais tūriniais elementais: balkonais, portalais, erkeriais, tūriniais stoglangiais; fasaduose dominuojantis baroko, klasicizmo, eklektikos stilius; pastatų dekoras, kai apatinės dalys dekoruotos gausiau ir išraiškingiau, o viršutinės pastatų dalys - santūriau; šalutinių gatvių pastatų be stilistikos požymių, su atskiriems pastatams būdinga kuklia puošyba fasadai; nesudėtingi, be stilistinių bruožų, su atviromis medinėmis galerijomis kiemų fasadai; pastatų horizontalus dalinimas, simetrija su simetrijos ašį paryškinančiu įvažiavimu, įėjimu į namą, balkonu ar nedideliu dekoratyviniu frontonu; asimetrinės kompozicijos kampiniai namai; fasaduose eksponuojami gotikiniai fragmentai; tinkuotų plytų mūro pastatų lygios dvišlaičių ir daugiašlaičių stogų plokštumos, be tūrinių stoglangių, su tinkuotais mūriniais dūmtraukiais ir čerpių bei skardos lakštų danga <...></p>

Atlikus Vilniaus istorinio centro IVV charakteristikų bei Vilniaus senamiesčio Akte nustatytų vertingųjų savybių palyginimą, priimta, kad vertinant Vilniaus miesto bendrojo plano pakeitimo sprendinių poveikį aktualios IVV charakteristikos (pagal LR teisės aktuose nustatytas sąvokas – vertingosios savybės) yra:

A. Senamiesčio išorinis miestovaizdis:

- panoramos;
- siluetai;
- dominantės / ansambliai;

B. Senamiesčio vidinis miestovaizdis:

- perspektyvos;
- gatvių trasos;
- gatvių ir aikščių tinklas;
- istorinių gatvių suformuoti kvartalai;
- istorinių sklypų ribos;

C. Gamtiniai elementai:

- reljefas;
- želdynai;

- hidrografinis tinklas;
- kultūrinis sluoksnis.

D. Pastatų konstrukcijos, architektūrinė raiška, aplinkos elementai:

- pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas;
- išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga;
- išorės sienų paviršiai;
- skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila;
- gatvių ir aikščių grindiniai;
- inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai.

E. Senamiesčio nematerialusis paveldas – amatų, kultūros ir meno, gyvenimo būdo tradicijos.

3. VERTINIMO APIMTIS IR METODIKA

3.1. Vertinimui aktualios ICOMOS „Rekomendacijų dėl poveikio Pasaulio kultūros paveldo vertybėms vertinimo“ nuostatos

ICOMOS „Rekomendacijose dėl poveikio Pasaulio kultūros paveldo vertybėms vertinimo“ (toliau tekste – Rekomendacijos) teigiama: „laikoma, kad objektų IVV išlieka tokia pati, kokia buvo įrašymo į sąrašą metu ir yra neginčijama. <...> Tai reiškia, kad **laikui bėgant objektų IVV turi būti išlaikyta apsaugant tas savybes, kurios labiausiai prisideda prie šių objektų IVV.**“

„Poveikio paveldui vertinime esminiu atskaitos tašku tampa išskirtinės visuotinės vertės aprašas (IVVA), kuriame yra išdėstyta, kodėl vertybė laikoma turinti IVV ir kurios objekto savybės šią IVV suteikia.“²³

Pagal Rekomendacijas „Vertinimo procesas iš esmės yra labai paprastas ir turi atsakyti į toliau nurodytus klausimus:

- Kokiam paveldui yra iškilusi grėsmė ir kodėl tai yra svarbu – kaip šis paveldas prisideda prie IVV?
- Kokį poveikį išskirtinei visuotinei vertei gali turėti pasiūlyti pakeitimai ar plėtros darbai?
- Kaip galima šio poveikio išvengti, jį sumažinti, atkurti ar kompensuoti?“²⁴

Rekomendacijose pateikiamos nuostatos poveikio nustatymui ir įvertinimui:

- Plėtros ar pokyčių poveikis kultūros paveldui gali būti ir teigiamas, ir neigiamas. Svarbu įvertinti galimą poveikį visiems objekto elementams, ypač tiems elementams, kurie suteikia objektui IVV <...>.
- Tiesioginis poveikis yra tas, kuris atsiranda kaip pirminis siūlomų plėtros darbų ar pokyčių padarinys. Tiesioginis poveikis gali lemti kai kurių ar visų objekto savybių praradimą ar pakeisti visą ar dalį objekto aplinkos, padedančios išryškinti objekto vertę ir reikšmę, sujungti kraštovaizdį veikiančius istorinius ir šiuo metu vykstančius procesus <...>.
- Tiesioginis poveikis, lemiantis objekto savybių praradimą, dažniausiai yra pastovus ir negrįžtamas <...>.
- Tiesioginis poveikis, lemiantis objekto aplinkos pokyčius, gali būtų statybų ar plėtros darbų padarinys <...>.

²³ Rekomendacijų 4 psl.

²⁴ Ten pat. 5 psl.

- Netiesioginis poveikis pasireiškia kaip šalutinis statybų ar kitų plėtros darbų padarinys ir gali lemti ir materialius nuostolius, ir objekto aplinkos pakitimus <...>²⁵.

Poveikio ar pakeitimų mastas ir dydis gali būti nustatytas įvertinus tai, ar jie yra tiesioginiai ar netiesioginiai, laikini ar nuolatiniai, atkuriami ar negrįžtami. Svarbu įvertinti ir poveikį, kuris juntamas tik veikiant keliems veiksniams kartu, o ne pavieniui. Neatsižvelgiant į tai, kokiam objekto elementui poveikis yra daromas ir kokia yra šio elemento svarba, poveikio mastas gali būti matuojamas pagal toliau nurodytą skalę:

- Nėra poveikio
- Nereikšmingas poveikis
- Nežymus poveikis
- Vidutinio dydžio poveikis
- Žymus poveikis

Bendras poveikis objekto savybei yra nustatomas palyginus poveikio mastą ir tai, koks objekto elementas yra paveikiamas ir kokia to elemento paskirtis bei svarba. Šis poveikis gali būti nustatytas kiekvienai objekto savybei naudojant toliau pateiktą skalę. Matavimo skalėje yra devyni matai, nes poveikis gali būti ir teigiamas, ir neigiamas, ir neutralus.

- Labai naudingas
- Naudingas
- Nežymiai naudingas
- Mažai naudingas
- Neutralus
- Šiek tiek neigiamas
- Nežymiai neigiamas
- Neigiamas
- Labai neigiamas²⁶

Pasiūlymai turi būti įvertinti atsižvelgiant į darbus reglamentuojančią teisinę bazę ir objekto bei jį supančių teritorijų valdymo planus. Projekto mastas, apimtis, panaudojimas ir t. t. turi būti sulyginami su objektui IVV suteikiančiomis vertybėmis ir kitais elementais. Turi būti apsvarstyti tokie klausimai, kaip vaizdo ir panoramos pakitimai, architektūrinio tipo pokyčiai, dydžio ar išvaizdos pasikeitimai, išpildymas, panaudojimas ir atsparumas laiko tėkmei <...> .

Dėl plėtros darbų numatomi pokyčiai turi būti įvertinti ir nustatant jų įtaką objekto vientisumui ir autentiškumui <...>.²⁷

PPV (poveikio paveldui vertinimas) turi būti pateikti siūlomi principai ir, kai įmanoma, metodai sumažinti ar kitaip kompensuoti bet kokį siūlomų plėtros ar pokyčių vietovei ar jos elementams poveikį. Turėtų būti įvertintos bet kurios kitos alternatyvos, įskaitant vietovės ir (arba) vietos pasirinkimą, laiką, trukmę bei išplanavimą. PPV turi būti aiškiai apibrėžta, kaip poveikio sumažinimas paveiks IVV išsaugojimą, taip pat įtraukiant ir išvadas dėl PP vertybės autentiškumo ir vientisumo.²⁸

²⁵ Ten pat 8-9 psl.

²⁶ Ten pat 9 psl.

²⁷ Ten pat 10 psl.

²⁸ Ten pat 11 psl.

3.2. Numatomos vertinimo apimtys ir vertinimo metodai

Atlikus Vilniaus istorinio centro IVV apraše įvardintų atributų ir Vilniaus senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos aktu nustatytų vertingųjų savybių palyginimą (žr. 2.6. skyrių) ir vadovaujantis ICOMOS Rekomendacijų nuostatomis (žr. 3.1. skyrių), buvo išskirti IVV atributai ir vertingosios savybės, kurios bus jautrios Vilniaus miesto bendrojo plano pakeitimo sprendinių poveikiui. 2 Lentelėje pateikiamas vertinamų elementų jautrumas galimiems pokyčiams ir Vilniaus BP sprendiniai, kurie galimai darys įtaką.

2 Lentelė. Vertinami elementai, jų jautrumas pokyčiams ir BP sprendiniai darantys įtaką

Charakteringi atributai / Vertinamas elementas / bruožai		Jautrumo lygis pokyčiams	BP sprendiniai darantys įtaką
IVV	Aktas		
A. Senamiesčio išorinis miestovaizdis: <ul style="list-style-type: none"> ▪ panoramos; ▪ siluetai; ▪ dominantės / ansambliai; 		Didelis / vidutinis	Nustatomas vidutinis ir maksimalus užstatymo aukščiai vizualinės apsaugos zonoje. Aukštybinių pastatų išdėstymo schema. Fiksuoti apžvalgos taškai ir iš jų matomo vaizdo kontrolė. Fiksuotas esamas Senamiesčio pastatų aukštis.
B. Senamiesčio vidinis miestovaizdis: <ul style="list-style-type: none"> ▪ perspektyvos; ▪ gatvių trasos; ▪ gatvių ir aikščių tinklas; ▪ istorinių gatvių suformuoti kvartalai; ▪ istorinių sklypų ribos; 		Vidutinis / neutralus	BP sprendiniai nenustato ir nekeičia sklypų ribų. Nustatomi papildomi morfologinės kaitos Senamiestyje apribojimai. Fiksuota istorinių gatvių ir aikščių sistema, kaip viešosios erdvės. BP nustatyti prioritetingi istorinių viešųjų erdvių tvarkymo darbai –taikomieji tyrimai ir tvarkomieji paveldosaugos ir kraštotvarkos darbai, pritaikymas kultūriniam turizmui.
C. Gamtiniai elementai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ reljefas; ▪ želdynai; ▪ hidrografinis tinklas; ▪ kultūrinis sluoksnis. 		Didelis / vidutinis	Fiksuoti gamtinio karkaso elementai; nustatyti jų apsaugos ir tvarkymo reglamentai, stiprinimo priemonės. Fiksuoti miškai ir miškingos teritorijos, želdynai (parkai, jungtys, kapinės); fiksuotas jų apsaugos statusas; nustatyti apsaugos ir tvarkymo reglamentai.
D. Pastatų konstrukcijos, architektūrinė raiška, aplinkos elementai: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas ▪ išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga ▪ išorės sienų paviršiai ▪ skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila ▪ gatvių ir aikščių grindiniai ▪ inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai 		Neutralus	BP neapsprendžia stambaus mastelio sprendinių. BP yra kultūros paveldo objektų sąrašai ir tekstinė nuostata, kad saugomos kultūros paveldo objektų vertingosios savybės.

E. Senamiesčio nematerialusis paveldas – amatų, kultūros ir meno, gyvenimo būdo tradicijos	Didelis / vidutinis	Nustatytos teritorijos paskirtys. Fiksuota istorinių gatvių ir aikščių sistema, kaip viešosios erdvės. Fiksuoti žalieji plotai. Suformuluota nuostata kultūros paveldo objektus pritaikyti naudoti visuomenės kultūriniam švietimui ir miestiečių rekreacijai, kultūriniam turizmui.
---	----------------------------	---

Kadangi ekspertinio vertinimo užduotyje nurodoma įvertinti BP sprendinių poveikį ne tik Vilniaus istorinio centro išskirtinei visuotinei vertei, bet ir ypatingą dėmesį skirti Vilniaus senamiesčio vizualiniam apsaugos pozoniui ir jame esantiems istoriniams priemiesčiams, tai 3 lentelėje yra išskiriamos šių priemiesčių vertingosios savybės, nustatytos vertinimo tarybos aktuose.

3 Lentelė. Vilniaus istorinių priemiesčių, esančių Vilniaus senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje, vertingosios savybės.

Vertingoji savybė	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu u.k. 33653	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Šnipiškėmis (Skansenas) u.k.12599	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Šnipiškėmis (Piromontas) u.k. 33608	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k.16084	Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija u.k. 16077
Panoramos	nustatyta	nustatyta	-	-	-	-
Siluetai	nustatyta	nustatyta	-	-	nustatyta	-
Dominantės	nustatyta	nustatyta	-	-	nustatyta	-
Perspektyvos	nustatyta	nustatyta	-	-	nustatyta	nustatyta
Gatvių trasos	nustatyta	nustatyta	nustatyta	nustatyta	nustatyta	nustatyta
Gatvių ir aikščių tinklas	nustatyta	nustatyta	nustatyta	-	nustatyta	nustatyta
Kvartalai	nustatyta	-	-	-	-	nustatyta
Sklypų ribos	nustatyta	-	nustatyta	nustatyta	-	nustatyta
Gamtiniai elementai – reljefas, želdynai,	nustatyta – Tauro kalno šlaitai	nustatyta – reljefas, Neries šlaitai	nustatyta – apželdinimo pobūdis	nustatyta – želdynai	nustatyta – reljefas, kalvos, želdynai, kultūrinis sluoksnis	nustatyta – reljefas, želdiniai, kultūrinis sluoksnis

4 skyriuje atliekamas ekspertinis Vilniaus BP sprendinių poveikio vertinimas tiek Vilniaus istoriniam centrui, tiek ir istoriniams priemiesčiams 2 Lentelėje įvardintiems elementams. **Poveikio/pakeitimų mastas** ir **bendras poveikis** pateikiami bendroje lentelėje.

5 skyriuje yra įvardijamos kylančios grėsmės ir galimos poveikio mažinimo priemonės.

4. VILNIAUS BP POVEIKIO VILNIAUS ISTORINIAM CENTRUI VERTINIMAS

4.1. Vilniaus istorinis centras

A. I. Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) **išoriniam miestovaizdžiui**²⁹.

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
Panoramos			
Panorama 1 (nuo Pilies (Gedimino) kalno į Senamiestį)	Nežymus poveikis	Naudingas	Pietinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje BP nustatytas leistinas maksimalus ir vyraujantis pastatų aukštis neviršija susiformavusio foninio užstatymo linijos (žr. Priedas 1) yra žemesnis už šiuo metu galiojančio BP nustatytą pastatų aukštį
Panorama 4 (nuo Trijų Kryžių kalno į Senamiestį)	Nežymus poveikis	Naudingas	Vakarinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje BP nustatytas leistinas maksimalus ir vyraujantis pastatų aukštis neviršija susiformavusio foninio užstatymo linijos (žr. Priedas 1) yra žemesnis už šiuo metu galiojančio BP nustatytą pastatų aukštį.
Panorama 5 (nuo Altanos kalno į Senamiestį)	Nežymus poveikis	Naudingas	Vakarinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje BP nustatytas leistinas maksimalus ir vyraujantis pastatų aukštis neviršija susiformavusio foninio užstatymo linijos (žr. Priedas 1) yra žemesnis už šiuo metu galiojančio BP nustatytą pastatų aukštį.
Panorama 6 (nuo Subačiaus g. apžvalgos aikštelės į Senamiestį)	Vidutinio dydžio poveikis	Nežymiai naudingas	Šiaurinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje nustatytas vyraujantis pastatų aukštis nekeis panoramos vaizdo.
Panorama 8 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Gedimino kalną ir savivaldybę)	Vidutinio dydžio poveikis	Nežymiai naudingas / neigiamas	Tiksliai reglamentuotas maksimalus aukštybinių pastatų zonos aukštis ir vieta galimai turės teigiamą poveikį šio miesto vaizdo kaitai. Tačiau zonose CEN 8-6 ir CEN 8-5 nurodytas maksimalus aukštis 105 m. kelia grėsmę Gedimino kalno pilies dominavimui šiose panoramose. Išvengti labai neigiamo aukštybinių pastatų poveikio Senamiesčio vaizdų kaitai turėtų padėti BP nuostata, įteisinanti privalomą aukštybinių pastatų vizualinio poveikio Senamiesčiui vertinimą.
Panorama 10 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Misionierių bažnyčią)	Nežymus poveikis	Naudingas	Pietrytinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje BP nustatytas leistinas maksimalus ir vyraujantis pastatų aukštis neviršija susiformavusio foninio užstatymo linijos (žr. Priedas 1) yra žemesnis už šiuo metu galiojančiame BP nustatytą pastatų aukštį
Panorama 11 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į „Lietuvos geležinkeliai“ būstinę)	Nežymus poveikis	Naudingas	Vakarinėje Senamiesčio apsaugos zonos dalyje BP nustatytas leistinas maksimalus ir vyraujantis pastatų aukštis neviršija susiformavusio foninio užstatymo linijos (žr. Priedas 1) yra žemesnis už šiuo metu galiojančiame BP nustatytą pastatų aukštį.

²⁹ A. I. Lentelėje nevertinami Vilniaus BP sprendiniai Vilniaus istoriniam centrui (Senamiesčiui).

<i>Siluetai</i>			
<i>Siluetas 1</i> – siluetas iš šiaurės vakarų, nuo Nerios upės dešiniojo kranto	Nėra poveikio	Neutralus	Šį siluetą formuoja tik Senamiesčio teritorijoje esantys pastatai ir gamtiniai elementai, kadangi jie nekintai, tai nekinta ir silueto linija (žr. Priedas 2).
<i>Siluetas 2</i> – nuo Išganytojo kalno šiaurinio šlaito	Nežymus poveikis	Naudingas	BP nustatyti pastatų aukščio reglamentai, lyginant su galiojančio BP reglamentais yra daugiau detalizuoti, neviršijama susiformavusi silueto linija, tuo užtikrinama Senamiesčio siluetų apsauga (žr. Priedas 2).
<i>Siluetas 3</i> – siluetas iš pietryčių, nuo Subačiaus gatvės	Nežymus poveikis	Naudingas	
<i>Dominantės / ansambliai</i>			
Komponentinio užstatymo ansambliai ir bažnyčių, varpinių bokštai	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas/ neigiamas	BP nustatyti pastatų aukščio reglamentai, lyginant su galiojančio BP reglamentais yra daugiau detalizuoti, neviršijama susiformavusi silueto linija, tuo užtikrinama Senamiesčio dominančių apsauga. Neigiamą poveikį dominančių apžvalgai galimai turės aukštybinių pastatų zonos rytinės dalies sprendiniai.

A. I. lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai (išskyrus sprendinius Senamiesčio teritorijai) turės poveikį visoms senamiesčio panoramoms, dominantėms, siluetais nuo Išganytojo kalno šiaurinio šlaito ir nuo Subačiaus gatvės, gamtiniams elementams, nurodytiems Akte ir IVV. Poveikio mastas svyruoja tarp nežymaus ir vidutinio dydžio poveikio (žr. priedą 1).
- Siluetai nuo Nerios upės dešiniojo kranto BP sprendinių poveikis neutralus, nes šiame siluete nenumatomi pokyčiai (žr. priedą 2).
- **Bendras BP sprendinių (išskyrus sprendinius Senamiesčio teritorijai) poveikis Vilniaus senamiesčio išoriniam miestovaizdžiui svyruoja tarp neigiamo ir naudingo.**

A. II. Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) išoriniam miestovaizdžiui³⁰

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Panoramos</i>			
<i>Panorama 1</i> (nuo Pilies (Gedimino) kalno į Senamiestį)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	Reglamentų lentelėse nurodytas maksimalus leistinas pastatų aukštis Senamiestyje, nustatytas pagal kvartalų dominantes, kuria klaidinančią vaizdą ir įspūdį, kad bus galimas esamo užstatymo aukštinimas, o tuo pačiu ir saugomų panoramų kaita.
<i>Panorama 4</i> (nuo Trijų Kryžių kalno į Senamiestį)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
<i>Panorama 5</i> (nuo Altanos kalno į Senamiestį)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	

³⁰ A. II. Lentelėje vertinamas Vilniaus BP Senamiesčio teritorijos sprendinių poveikis Vilniaus istorinio centro išoriniam miestovaizdžiui.

Panorama 6 (nuo Subačiaus g. apžvalgos aikštelės į Senamiestį)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Panorama 8 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Gedimino kalną ir savivaldybę)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Panorama 10 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Misionierių bažnyčią)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Panorama 11 (nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į „Lietuvos geležinkeliai“ būstinę)	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Siluetai			
Siluetas 1 – siluetas iš šiaurės vakarų, nuo Neries upės dešiniojo kranto	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	Reglamentų lentelėse nurodytas maksimalus leistinas pastatų aukštis Senamiestyje, nustatytas pagal kvartalų dominantes, kuria klaidinantį vaizdą ir įspūdį, kad bus galimas esamo užstatymo aukštinimas, o tuo pačiu ir saugomų siluetų kaita.
Siluetas 2 – nuo Išganytojo kalno šiaurinio šlaito	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Siluetas 3 – siluetas iš pietryčių, nuo Subačiaus gatvės	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	
Dominantės / ansambliai			
Komponentinio užstatymo ansambliai ir bažnyčių, varpinių bokštai	Vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	Reglamentų lentelėse nurodytas maksimalus leistinas pastatų aukštis Senamiestyje, nustatytas pagal kvartalų dominantes, kuria klaidinantį vaizdą ir įspūdį, kad bus galimas esamo užstatymo aukštinimas, o tuo pačiu keisis saugomų dominančių apžvalga.

A. II. lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai Senamiesčio teritorijai turės poveikį visoms senamiesčio panoramoms, dominantėms, siluetams nurodytiems Akte ir IVV. Poveikio mastas vidutinio dydžio.
- **Bendras BP sprendinių Senamiesčio teritorijai poveikis Vilniaus senamiesčio išoriniam miestovaizdžiui – galimai neigiamas, nes reglamentų lentelėse nurodytas maksimalus leistinas pastatų aukštis Senamiestyje, nustatytas pagal kvartalų dominantes, kuria klaidinantį įspūdį, kad bus galimas užstatymo aukštinimas, kas galimai iššauks saugomų panoramų, siluetų ir dominančių apžvalgos kaitą (žr. priedą 1).**

B Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) **vidiniam miestovaizdžiui.**

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
Perspektyvos			
Senamiesčio Akte fiksuotos perspektyvos	Nežymus poveikis/vidutinio dydžio poveikis	Galimai neigiamas	Reglamentų lentelėse nurodytas maksimalus leistinas pastatų aukštis, nustatytas pagal Senamiesčio dominantes, kuria klaidinančią vaizdą ir įspūdį, kad bus galimas esamo užstatymo aukštinimas, o tuo pačiu ir saugomų perspektyvų kaita.
Gatvių trasos			
Senamiesčio Akte fiksuotos istorinių gatvių trasos	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP sprendiniuose Senamiesčio teritorijoje neplanuojama naujų gatvių trasų, brėžiniuose fiksuojamos visos istorinių gatvių trasos. BP nuostata saugoti Akte nustatytas vertingąsias savybes naudinga istorinių gatvių trasų apsaugai.
Gatvių ir aikščių tinklas			
Istorinių Senamiesčio gatvių ir aikščių tinklas	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP sprendiniuose fiksuotas istoriškai susiklostęs Senamiesčio gatvių ir aikščių tinklas, visos Akte nurodytos atviros erdvės BP sprendiniuose žymimos kaip viešosios erdvės. Nuostata saugoti Akte nustatytas vertingąsias savybes naudinga istorinių gatvių ir aikščių tinklo apsaugai. Senamiesčio viešosiose erdvėse – pirmiausia aikštėse, Pilies, Didžiojoje, Aušros Vartų gatvėse, prieš nekilnojamo kultūros paveldo objektų fasadus – palaiptams mažinamas automobilių parkavimo vietų skaičius. Senamiesčio branduolio zona izoliuojama nuo tranzitinio transporto eismo. Prioritetas teikiamas susisiekimui pėsčiomis, dviračiais, elektromobiliais, vidutinės ir mažos talpos elektriniais autobusais. Maironio gatvės atkarpoje nuo Aukštaičių g. iki Subačiaus g. mažinamas gatvės pralaidumas, ribojami automobilių srautai.
Kvartalai			
Istorinių gatvių suformuoti kvartalai	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP Senamiesčio teritorijoje fiksuota kvartalų struktūra atitinka Akte ir Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamente nustatytą kvartalų struktūrą, kas užtvirtina šio atributo apsaugą.

			Senamiesčio teritorijoje neplanuojama didžiųjų prekybos centrų plėtra.
Sklypų ribos			
Istorinių sklypų ribos	Nėra poveikio	Neutralus	BP sprendiniai nenustato ir nekeičia Senamiesčio sklypų ribų.

B lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai turės poveikį visiems Senamiesčio vidinio miestovaizdžio atributams – perspektyvoms, gatvių trasoms, gatvių ir aikščių tinklui, kvartalams, gamtiniams elementams. Poveikio mastas svyruoja tarp nežymaus ir vidutinio dydžio poveikio.
- BP sprendiniai neturės poveikio sklypų riboms, nes jos nenustatomos ir nekeičiamos.
- **Bendras BP sprendinių poveikis Vilniaus senamiesčio išoriniam miestovaizdžiui svyruoja tarp galimai neigiamo ir nežymiai naudingo.**

C Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) ir istorinių priemiesčių **vidinio ir išorinio miestovaizdžių gamtiniams elementams ir kultūriniam sluoksniui.**

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Reljefas</i>	Žymus	Labai naudingas	Nustatyti vertingi geomorfologiniai gamtinio karkaso elementai, suformuoti jų apsaugos, tvarkymo ir stiprinimo reglamentai; Reglamentuojama statyba, siekiant išsaugoti vizualinę šlaitų raišką, viešą prieinamumą; Numatytas priemonių erozijos apsaugai taikymas; Reglamentuota vizualinė šlaitų apsauga – „žaliosios miesto karūnos“ reikšmės miestovaizdyje išsaugojimas.
<i>Želdynų masyvai</i>	Žymus	Labai naudingas	Fiksuoti miškai ir miškingos teritorijos, želdynai (parkai, jungtys, kapinės); fiksuotas jų apsaugos statusas; nustatyti apsaugos ir tvarkymo reglamentai. BP nustatytas galiojančių saugomų teritorijų specialiųjų planų (tvarkymo planų) sprendinių taikymo prioritetas. Numatytas gamtinio karkaso stiprinimas, tvarkant „žaliąsias jungtis“, išryškinant, apjungiant šlaitų ir centrinės miesto dalies želdynus; numatytas želdinių gausinimas, ND (nelaidžių dangų) ribojimas; Reglamentuojama statyba ir naudojimas tikslu išsaugoti vertingus želdinių masyvus.
<i>Hidrografinis tinklas</i>	Žymus	Labai naudingas	Saugomas esamas hidrografinis tinklas;

			Upių pakrantėse įtvirtinamas viešojo naudojimo prioritetas, skatinamas pėsčiųjų-dviratininkų takų įrengimas.
<i>Kultūrinis sluoksnis</i>	Žymus	Labai naudingas	Detalizuotuose Vilniaus senamiesčio (kodas 16073) ir jo vizualinės apsaugos pozonio (priemiesčių teritorijų) sprendiniuose nurodytos konkrečios teritorijos, kuriose, prieš atliekant žemės judinimo darbus, būtina atlikti archeologinius tyrimus.

C lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai tikėtinai darys žymų teigiamą poveikį gamtinių elementų išsaugojimui, nes BP nuostatose reglamentuojama ne tik esamų elementų apsauga, bet ir numatomos priemonės jų potencialo stipinimui, naujų jungčių formavimui.
- BP sprendiniai tikėtinai darys žymų teigiamą poveikį archeologijos paveldo apsaugai.

D Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) **pastatų konstrukcijoms, architektūrinei raiškai, aplinkos elementams.**

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Pastatų konstrukcijos ir erdvinis vidaus išdėstymas</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	BP nenurodo atskirų pastatų tvarkymo būdų. Prieduose pateikti kultūros paveldo objektų sąrašai ir nuostata saugoti Akte nustatytas vertingąsias savybes užtikrina jų apsaugą.
<i>Išskirtiniai vidaus apdailos elementai, įranga</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	
<i>Išorės sienų paviršiai</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	
<i>Skirtinga fasadų, durų, langų, stogų apdaila</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	
<i>Gatvių ir aikščių grindiniai</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	BP nenurodo gatvių ir aikščių grindinių bei inžinerinių konstrukcijų ir transporto infrastruktūros elementų tvarkymo būdų. Aiškinamojo rašto nuostatos ir nuoroda į Akte nustatytų senamiesčio vertingųjų savybių išsaugojimą užtikrina jų apsaugą
<i>Inžinerinių konstrukcijų bei transporto infrastruktūros elementai</i>	Nereikšmingas poveikis	Nežymiai naudingas/neutralus	

D lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai turės poveikį pastatų konstrukcijoms, architektūrinei raiškai, aplinkos elementams, nurodytiems IVV ir Akte. Poveikio mastas svyruoja tarp nežymiai naudingo ir neutralaus, bendras poveikis – tarp nežymiai naudingo ir neutralaus.

E Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas Vilniaus istorinio centro (Senamiesčio) **nematerialiam paveldui.**

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Amatų tradicijos</i>	Nereikšmingas poveikis	Naudingas	Suformuluota nuostata/ rekomendacija skatinti remonto, konservavimo ir restauravimo darbus ir gerinti šių darbų kokybę. Tikėtina, kad tvarkybos darbų kokybės skatinimas netiesiogiai įtakos su istorine statyba susijusių amatų puoselėjimą.
<i>Kultūros ir meno tradicijos</i>	Žymus	Labai naudingas	Suformuluota nuostata paveldo objektus pritaikyti naudoti visuomenės kultūriniam švietimui ir miestiečių rekreacijai, numatant priemones, didinančias jų patrauklumą ir prieinamumą visuomenei, siekiant plėtoti kultūrinį turizmą.
<i>Gyvenimo būdo tradicijos</i>	Žymus	Labai naudingas	BP sprendiniais užtikrinamas teritorijų naudojimo tęstinumas, reglamentuojant teritorijų naudojimo tipus ir būdus. Senamiesčio teritorijoje reglamentuojami teritorijų naudojimo tipai skirti bendruomenių poreikiams tenkinti reikalingiems kultūros, švietimo, visuomenės sveikatos saugos, sporto ir sveikatingumo, rekreacijos ir turizmo, religinės paskirties ir kitiems viešojo naudojimo objektams. Planuojamos mišrios gyvenamosios zonos. BP fiksuotos Senamiestyje ir jo apsaugos zonoje esančių pagrindinių kultūros bei švietimo infrastruktūros objektų – darželių ir mokyklų – vietos užtikrina šių teritorijų paskirties ir reikalingos socialinės infrastruktūros tinklo vientisumo išsaugojimą. Detalizuotuose Vilniaus senamiesčio (kodas 16073) vizualinės apsaugos pozonio (priemiesčių teritorijų) sprendiniuose pateikiami istoriniai priemiesčių dalių (nesaugomų) pavadinimai (priedas 2. Nekilnojamasis kultūros paveldas)

F lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai tikėtinai darys žymų teigiamą poveikį gyvenimo būdo, kultūros ir meno tradicijų išsaugojimui. Įgyvendinant BP nuostatas tikėtinas netiesioginis teigiamas poveikis su istorine statyba susijusių amatų puoselėjimui.

4.2. Istoriniai priemiesčiai, esantys vizualinės apsaugos pozonyje

AP. Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas **Vilniaus istorinių priemiesčių**, esančių Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje, **išoriniam miestovaizdžiui**.

Vertinamo objekto vertė	Aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Panoramos (saugomos Naujamiesčio ir Žvėryno panoramos)</i>			
Naujamiesčio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu u.k. 33653)	Nežymus/vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP reglamentų lentelėse nustatytas vyraujantis ir maksimalus pastatų aukštis yra žemesnis nei dabar galiojančiame BP
Žvėryno priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652)			
Šnipiškių priemiestis (Šnipiškių dalis, vad. Skansenu u.k. 12599 ir Šnipiškių dalis, vad. Piromontu, u.k. 33609)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovių panoramos nėra saugomos
Antakalnio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k. 16084)			
Popiškių-Lyglaukių priemiestis			Nesaugoma
Paplaujos-Markučių priemiestis			
Rasų priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija, u.k. 16077)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovių panoramos nėra saugomos
Liepkalnio-Naujininkų priemiestis			Nesaugoma
Kaminų priemiestis			
Šeškinės-Ažuolynės priemiestis			
Vilijos (Neries) upės pakrantės priemiestis	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP teritorija priskiriama prie bendro naudojimo želdynų
<i>Siluetai (saugomi Naujamiesčio, Žvėryno, Antakalnio siluetai)</i>			
Naujamiesčio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu u.k. 33653)	Nežymus/ vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP reglamentų lentelėse nustatytas vyraujantis pastatų aukštis yra žemesnis nei dabar galiojančiame BP
Žvėryno priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652)			
Šnipiškių priemiestis (Šnipiškių dalis, vad. Skansenu u.k. 12599)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovių panorama nėra saugoma

ir Šnipiškių dalis, vad. Piromontu, u.k. 33609)			
Antakalnio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k. 16084)	Nežymus/ vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP reglamentų lentelėse nustatytas vyraujantis ir maksimalus pastatų aukštis yra žemesnis nei dabar galiojančiame BP
Popiškių-Lyglaukių priemiestis			Nesaugomas
Paplaujos-Markučių priemiestis			
Rasų priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija, u.k. 16077)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovės panorama nėra saugoma
Liepkalnio-Naujininkų priemiestis			Nesaugomas
Kaminų priemiestis			
Šeškinės-Ažuolynės priemiestis			
Vilijos (Neries) upės pakrantės priemiestis	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP teritorija priskiriama prie bendro naudojimo erdvių – intensyviai naudojamų želdynų
<i>Dominantės / ansambliai (saugomos Naujamiesčio, Žvėryno ir Antakalnio dominantės)</i>			
Naujamiesčio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu u.k. 33653)	Nežymus	Naudingas	BP reglamentų lentelėse nustatytas maksimalus pastatų aukštis yra žemesnis nei dabar galiojančiame BP
Žvėryno priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652)			
Šnipiškių priemiestis (Šnipiškių dalis, vad. Skansenu u.k. 12599 ir Šnipiškių dalis, vad. Piromontu, u.k. 33609)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovėje nėra saugomų dominančių
Antakalnio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k. 16084)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP reglamentų lentelėse nustatytas maksimalus pastatų aukštis yra žemesnis už dominančių aukštį
Popiškių-Lyglaukių priemiestis			Nesaugomas
Paplaujos-Markučių priemiestis			
Rasų priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija, u.k. 16077)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovėje nėra saugomų dominančių
Liepkalnio-Naujininkų priemiestis			Nesaugomas
Kaminų priemiestis			
Šeškinės-Ažuolynės priemiestis			
Vilijos (Neries) upės pakrantės priemiestis	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP teritorija priskiriama prie bendro naudojimo erdvių – intensyviai naudojamų želdynų

AP lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai turės poveikį istorinių priemiesčių panoramoms, dominantėms, siluetams, gamtiniams elementams, nurodytiems šių vietovių Aktuose. Poveikio mastas svyruoja tarp nežymaus ir vidutinio dydžio poveikio.
- **Bendras BP sprendinių poveikis Vilniaus istorinių priemiesčių išoriniam miestovaizdžiui svyruoja tarp neutralaus, nežymiai naudingo ir labai naudingo.**

BP Lentelė. Vilniaus BP sprendinių poveikio/pakeitimų masto ir bendro poveikio vertinimas **Vilniaus istorinių priemiesčių**, esančių Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje, **vidiniam miestovaizdžiui**.

Vertinamo objekto vertė	Labai aukšta		
Vertinami elementai / atributai / bruožai	Poveikio ar pakeitimų mastas	Bendras poveikis	Pastabos / komentarai
<i>Perspektyvos (saugomos Naujamiesčio, Žvėryno, Antakalnio, Rasų kolonijos perspektyvos)</i>			
Naujamiesčio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu u.k. 33653)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP nuostata saugoti vietovių vertingąsias savybes, pateikiami KPO sąrašai užtikrina perspektyvų išsaugojimą
Žvėryno priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652)			
Šnipiškių priemiestis (Šnipiškių dalis, vad. Skansenu u.k. 12599 ir Šnipiškių dalis, vad. Piromontu, u.k. 33609)	Nėra poveikio	Neutralus	Vietovėse nenustatytos saugomos perspektyvos, bet BP sprendiniuose išlaikomas istorinis užstatymo tipas turės netiesioginį teigiamą poveikį vidinio miestovaizdžio apsaugai
Antakalnio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k. 16084)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP nuostata saugoti vietovių vertingąsias savybes, pateikiami KPO sąrašai užtikrina perspektyvų išsaugojimą
Popiškių-Lyglaukių priemiestis			Nesaugoma
Paplaujos-Markučių priemiestis			
Rasų priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija, u.k. 16077)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP nuostata saugoti vietovių vertingąsias savybes, pateikiami KPO sąrašai užtikrina perspektyvų išsaugojimą
Liepkalnio-Naujininkų priemiestis			Nesaugoma
Kaminų priemiestis			
Šeškinės-Ažuolynės priemiestis			
Vilijos (Neries) upės pakrantės priemiestis	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP teritorija priskiriama prie bendro naudojimo erdvių – intensyviai naudojamų želdynų
<i>Planinė, tūrinė – erdvinė struktūra (gatvių trasos, gatvių ir aikščių tinklas, kvartalai, istorinių sklypų ribos)</i>			
Naujamiesčio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Naujamiesčiu)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP nekeičiamas istorinis gatvių tinklas, gatvių trasos, saugomos atviros erdvės naudojamos kaip viešos erdvės.

u.k. 33653)			BP nuostata saugoti vietovių vertingąsias savybes, pateikiami KPO sąrašai užtikrina planinės, tūrinės bei erdvinės struktūros elementų išsaugojimą
Žvėryno priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Žvėrynu u.k. 33652)			
Šnipiškių priemiestis (Šnipiškių dalis, vad. Skansenu u.k. 12599 ir Šnipiškių dalis, vad. Piromontu, u.k. 33609)			
Antakalnio priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Antakalniu u.k. 16084)			
Popiškių-Lyglaukių priemiestis			Nesaugomas
Paplaujos-Markučių priemiestis			
Rasų priemiestis (Vilniaus miesto istorinė dalis, vad. Rasų kolonija, u.k. 16077)	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP nekeičiamas istorinis gatvių tinklas, gatvių trasos, saugomos atviros erdvės naudojamos kaip viešos erdvės. BP nuostata saugoti vietovių vertingąsias savybes, pateikiami KPO sąrašai užtikrina planinės, tūrinės bei erdvinės struktūros elementų išsaugojimą
Liepkalnio-Naujininkų priemiestis			Nesaugomas
Kaminų priemiestis			
Šeškinės-Ažuolynės priemiestis			
Vilijos (Neries) upės pakrantės priemiestis	Vidutinio dydžio poveikis	Naudingas	BP teritorija priskiriama prie bendro naudojimo erdvių – intensyviai naudojamų želdynų

BP lentelėje pateikto vertinimo apibendrinimas:

- BP sprendiniai turės poveikį istorinių priemiesčių vidiniam miestovaizdžiui, vertingosioms savybėms, nurodytoms šių vietovių Aktuose. Poveikio mastas – vidutinio dydžio poveikis.
- **Bendras BP sprendinių poveikis Vilniaus istorinių priemiesčių vidiniam miestovaizdžiui svyruoja tarp neutralaus, nežymiai naudingo ir labai naudingo.**

5. KYLANČIOS GRĖSMĖS IR GALIMOS POVEIKIO MAŽINIMO PRIEMONĖS

Atlikus ekspertinį Vilniaus BP sprendinių poveikio vertinimą Vilniaus istoriniam centrai ir istoriniams priemiesčiams bei nustačius poveikio/pakeitimų mastą ir bendrą poveikį yra įvardijamos galimos grėsmės ir siūlomos poveikio mažinimo priemonės (4 lentelė).

4 Lentelė. Galimos Vilniaus BP sprendinių grėsmės ir poveikio mažinimo priemonės.

Eil. Nr.	Galima grėsmė	Galimos poveikio mažinimo priemonės
1.	Senamiesčio teritorijoje esamas maksimalus aukštis rodomas pagal komplekso aukščiausią pastatą – gali	Reglamentavimas turėtų būti patikslintas. Galimi koregavimo variantai:

	atsirasti neteisėtų lūkesčių didinti pastatų aukštį iki įvardinto maksimalaus aukščio.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reglamentų lentelėse (<i>Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas. Sprendiniai. Aiškinamasis raštas. Priedas 2. Nekilnojamasis kultūros paveldas</i>) diferencijuoti KU (komponentinio užstatymo) ir morfologinių vienetų, turinčių aukščio dominantes, esamą maksimalų aukštį, nurodant atskirų komplekso dalių aukščius. ▪ Maksimalų pastatų aukštį nustatyti pagal vyraujančią užstatymo aukštį. <p>Taip pat reikėtų išspręsti BP sprendinių atvaizdavimą viešai prieinamame Vilniaus 3D modelyje – fiksuotų Vilniaus senamiesčio panoramų vaizdas turėtų nekisti.</p>
2.	BP sprendiniai apibrėžia dešiniame Neries krante reglamentuotos „urbanistinės kalvos“ „šlaitų“ nužemėjimą link Senamiesčio teritorijos ir Šeškinės geomorfologinio draustinio šlaitų kalvos teritoriją suskaidydama skirtingo aukščio reglamentų zonomis. Tačiau zonose CEN 8-6 ir CEN 8-5 nurodytas maksimalus aukštis 105 m. kelia grėsmę Gedimino kalno pilies dominavimui fiksuotose Senamiesčio panoramose nuo Subačiaus apžvalgos aikštelės ir Maironio / Subačiaus g. sankryžos.	Siūloma nurodyti tokį maksimalų aukštį, kad galimai atsirasiantys pastatai nesudarytų konkurencijos Gedimino kalno piliai fiksuotose Senamiesčio panoramose.
3.	Senamiesčio teritorijoje tiksliai įvardintos paskirtys ir aukščiai – gali pasitaikyti netyčinių klaidų ir savininkams sukelti neteisėtų lūkesčių.	Tekstiniuose reglamentuose ar pastabose reikia numatyti apsidraudimą nuo netyčinių klaidų eliminavimo.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

IŠVADOS

- Vilniaus BP yra parengtas pagal šiuo metu galiojančių teisės aktų reikalavimus, vadovaujantis šiuolaikine urbanistinio planavimo praktika ir atsižvelgiant į aktualių tarptautinių Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio saugojimo politikos bei valdymo strateginių dokumentų svarbiausias nuostatas, tarpusavy derinant miesto tvarios plėtros, aplinkosaugos, paveldosaugos ir ekonominės bei socialinės raidos iššūkius.
- Šiuo metu Lietuvoje nėra parengtos metodikos, kuri nusakytų, kaip saugomos kultūros paveldo vietovės ir saugomos teritorijos turėtų būti integruojamos į kompleksinius teritorijų planavimo dokumentus. Todėl yra pastebimas labai skirtingas Lietuvos miestų BP rengėjų požiūris ir sprendinių variantai. Atsakingos LR ministerijos turėtų susirūpinti ir organizuoti tokios metodikos parengimą.
- Vilniaus BP yra **numatyta** kultūros paveldo **saugojimo koncepcija** ir **apsaugos priemonės** (žr. ekspertinio vertinimo 1.3.3 skyrių).

- Vilniaus BP **nustato** galiojančių ir rengiamų teritorijos planavimo ir kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančių **dokumentų hierarchiją** – jeigu BP reglamentai prieštarauja kultūros vertybių registre (KVR) esančių ir Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų aktais (Aktai) nustatytų objektų vertingosioms savybėms ar Vilniaus senamiesčio apsaugos reglamentu (VSAR), tipiniais ar individualiais kultūros paveldo objektų (KPO) apsaugos reglamentais arba planuojamoje teritorijoje esančių kultūros paveldo vietovių nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiaisiais teritorijų planavimo dokumentais – tvarkymo planais (toliau – tvarkymo planai),- nustatytiems paveldosaugos reikalavimams, **pirmenybė teikiama reikalavimams, nustatytiems tvarkymo planais, VSAR bei KPO apsaugos reglamentais.**
- Nepaisant minėtos metodikos nebuvimo, atsižvelgiant į visas išvardintas Vilniaus BP nuostatas, **bendras Vilniaus BP sprendinių poveikis** Vilniaus istorinio centro (Vilniaus senamiesčio) IVV ir jo vizualinės apsaugos pozonyje esantiems istoriniams priemiesčiams **yra teigiamas / naudingas.**
- Reglamentų (konkrečiai maksimalaus aukščio Senamiestyje) grafinis atvaizdavimas 3D modelyje kuria klaidinantį vaizdą ir iliuziją, kad Vilniaus istorinio centro ansamblių aukštis gali didėti iki maksimalaus nustatyto. Reikia tikslinti Vilniaus BP priede Nr. 2 nurodytus reglamentus Vilniaus istorinio centro sklypuose, kur yra nustatytas maksimalus aukštis pagal dominantes, ir jų grafinį atvaizdavimą, kad nesusidarytų įspūdis, jog kyla grėsmė Vilniaus istorinio centro IVV (žr. 5 skyrių) – savitiems siluetams, panoramoms ir perspektyvoms.

REKOMENDACIJOS

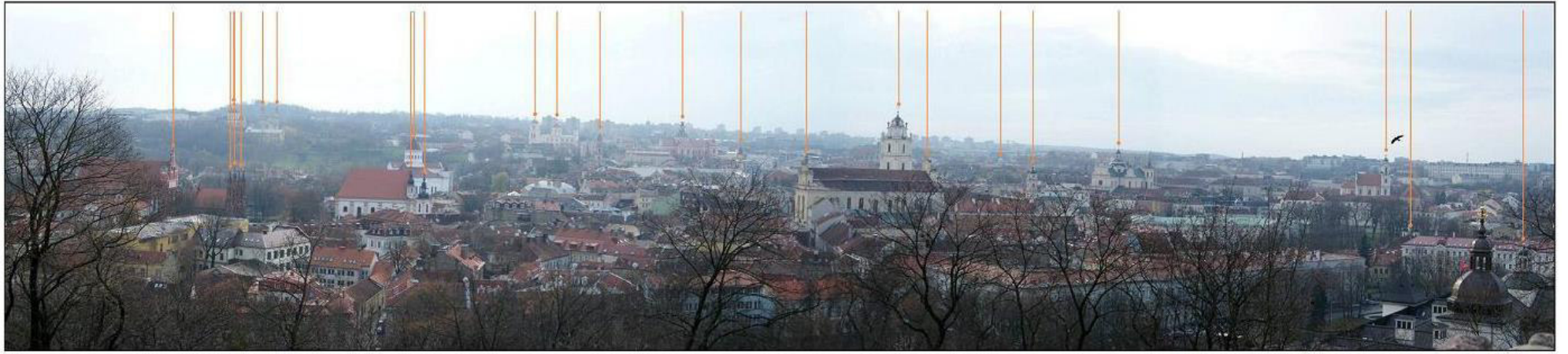
- Taikyti vieningą maksimalaus ir vyraujančio aukščio reglamentavimą visoms kultūros paveldo vietovėms (Vilniaus senamiesčiui ir Vilniaus senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje esantiems istoriniams priemiesčiams). Atsižvelgiant į tai, tikslinti maksimalaus aukščio reglamentavimą.
- Koreguoti aukštybinių pastatų dešiniajame Neries krante „urbanistinės kalvos“ leidžiamą maksimalų aukštį zonose CEN 8-6 ir CEN 8-5.
- Tekstiniuose reglamentuose ar pastabose numatyti apsidraudimą nuo netyčinių klaidų eliminavimo. Taisytina BP nuostata, kad „...esant prieštaravimams tarp BP tekstinės dalies ir grafinės dalies ... prioritetas teikiamas grafinei daliai“. Tai galimai kelia grėsmę, nes tekstinėje dalyje yra įtvirtintos teisingos svarbiausios paveldo saugojimo nuostatos, o grafinėje dalyje gali pasitaikyti netikslumų.
- BP aiškinamajame rašte galėtų atsirasti nuostata skatinti žmonių domėjimąsi jiems svarbiu paveldu ir pabrėžti bendruomenių vaidmenį kultūros paveldo valdyme, siekiant kiekvieno visuomenės nario atsakomybės už paveldą ir tvarų vystymąsi.
- BP yra nustatytos diferencijuotos infrastruktūros plėtros įmokos zonos, kurios gali būti tikslinamos atskiru savivaldybės tarybos sprendimu, šioms zonoms nustatant infrastruktūros plėtros ar eksploatavimo įmokos tarifus. Siūloma papildomai svarstyti galimybę nustatyti mokesčių lengvatas kultūros paveldo objektų valdytojams tikslu skatinti tvarkybos ir priežiūros darbų kokybę.

PRIEDAI

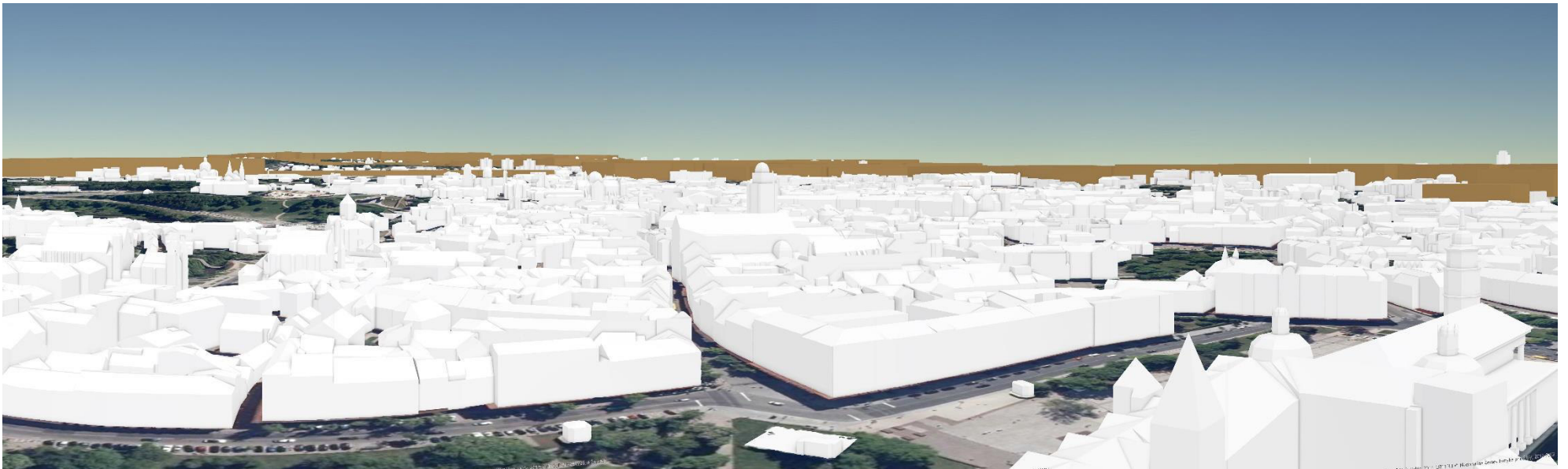
Priedas 1. PANORAMOS

Priedas 2. SILUETAİ

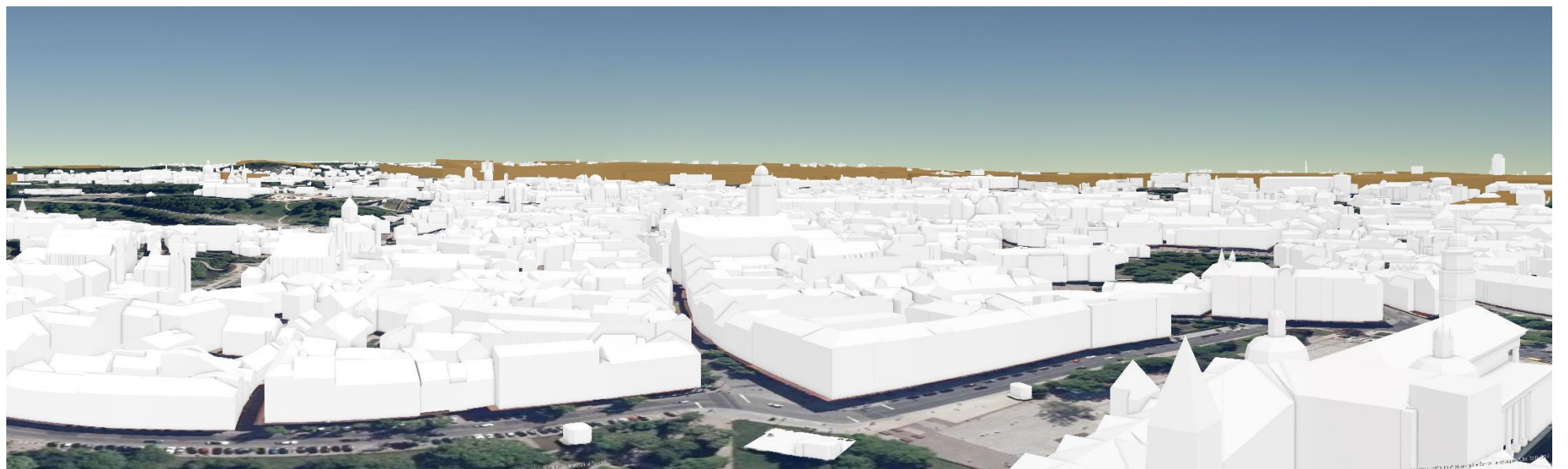
1 pav. Senamiesčio panorama nuo Pilies (Gedimino) kalno į Senamiestį.

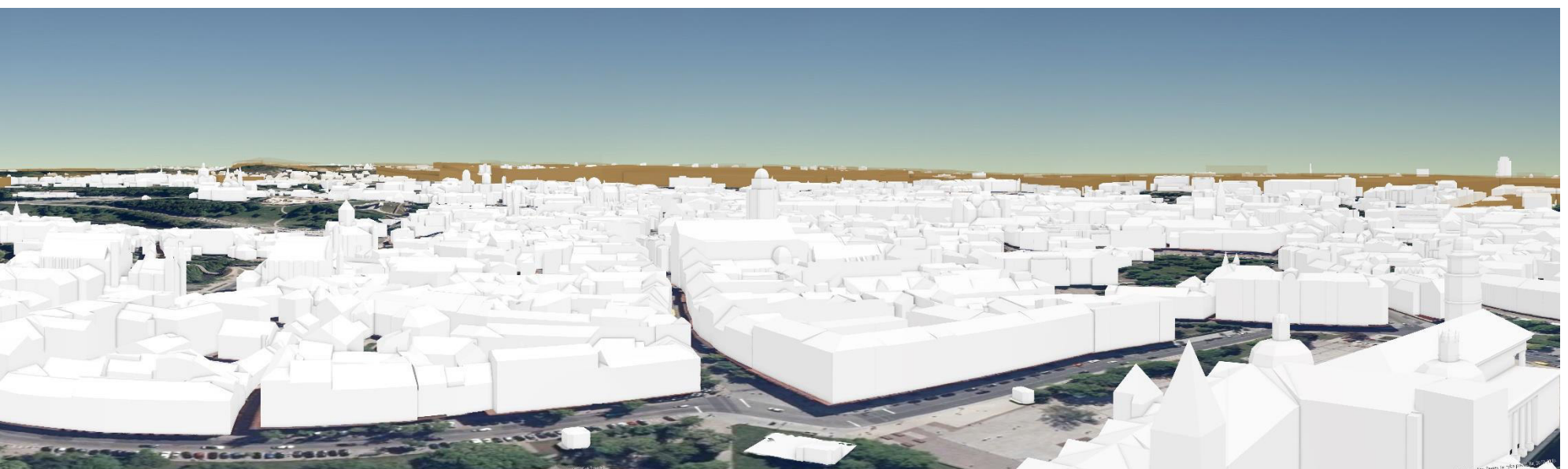
Akto priedas Nr. 4, **panorama 1**

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

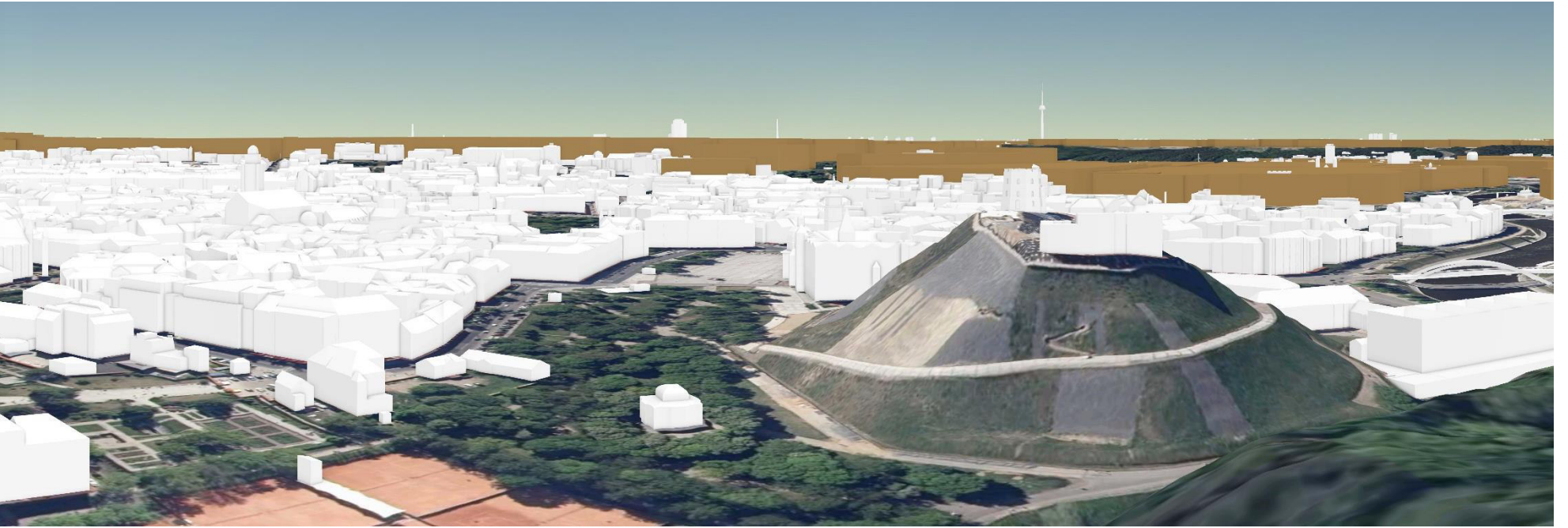

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

2 pav. Senamiesčio panorama nuo Trijų Kryžių kalno į Senamiestį.

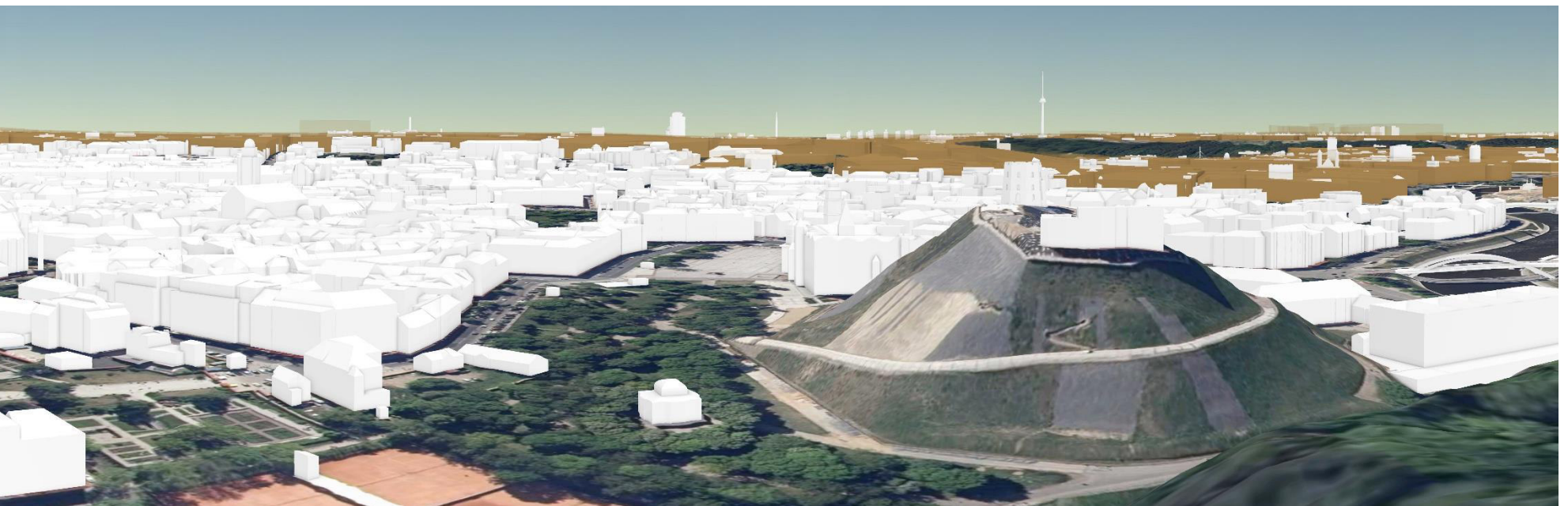
Akto priedas Nr. 4, panorama 4

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

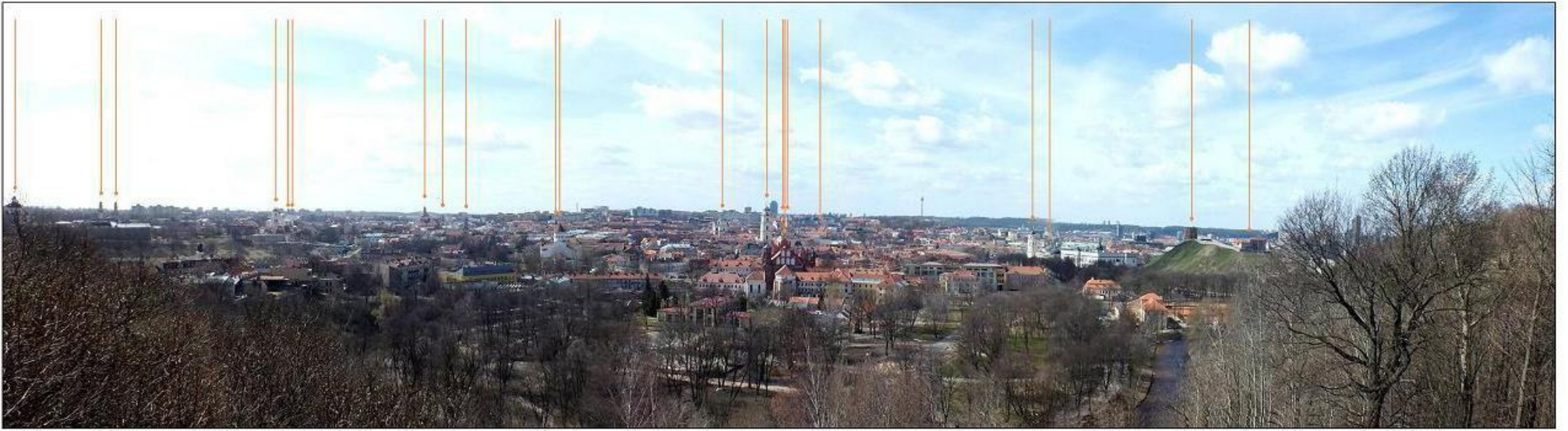

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

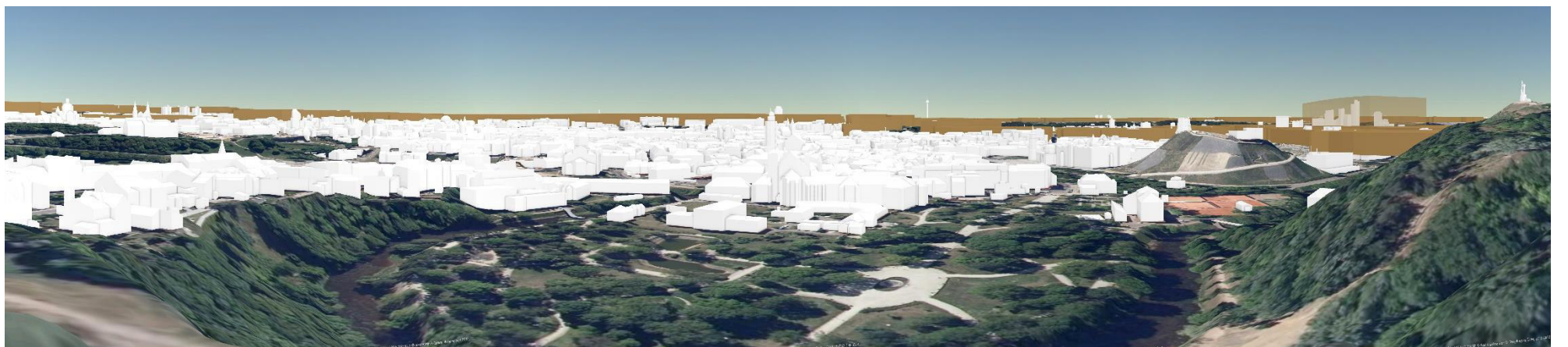

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

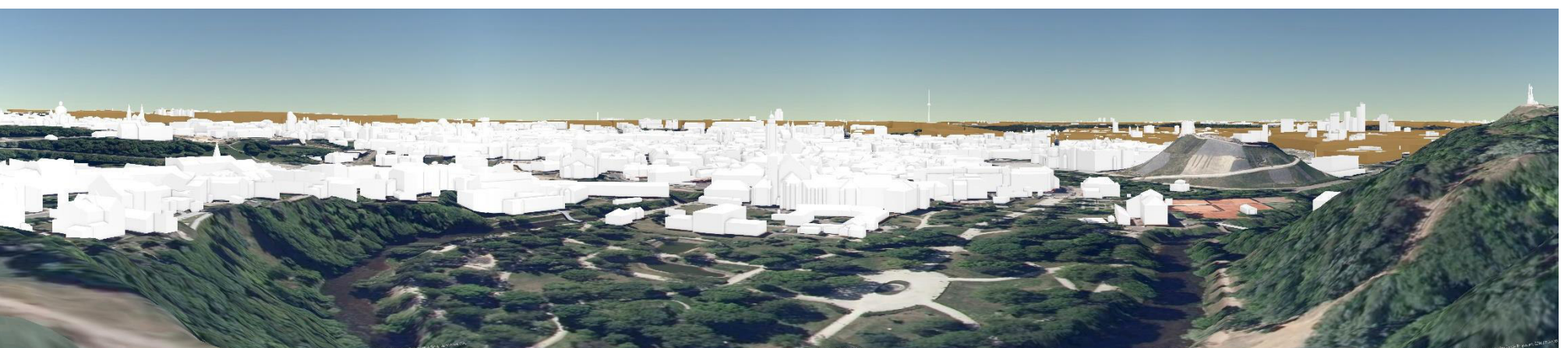
3 pav. Senamiesčio panorama nuo Altarijos kalvyno PV kalvos, vad Altanos kalnu, į Senamiestį.

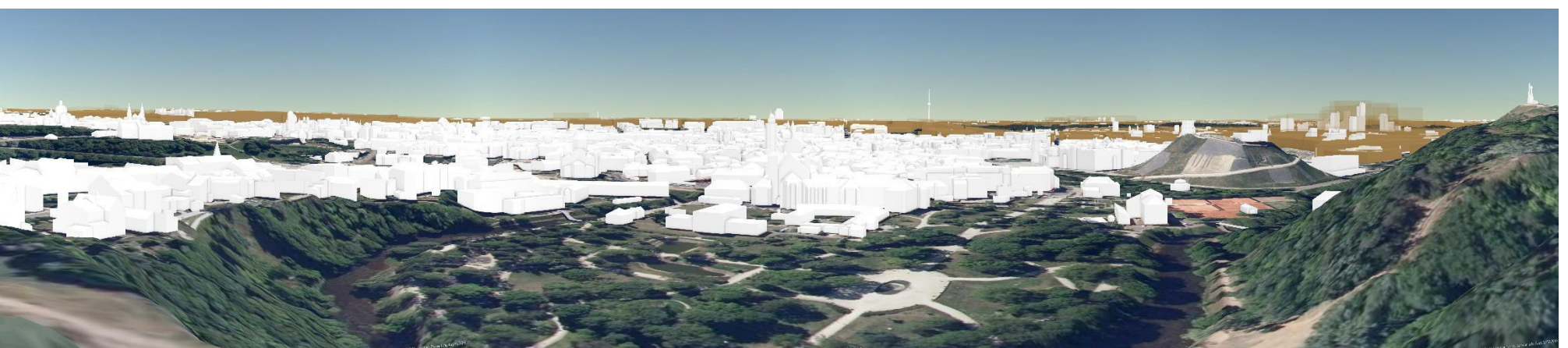
Akto priedas Nr. 4, **panorama 5**

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

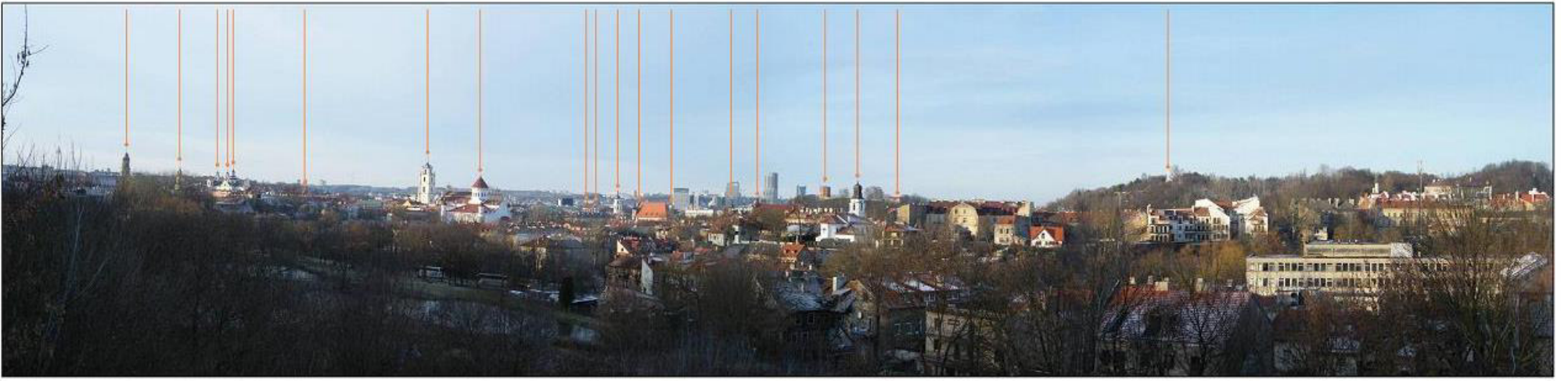

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

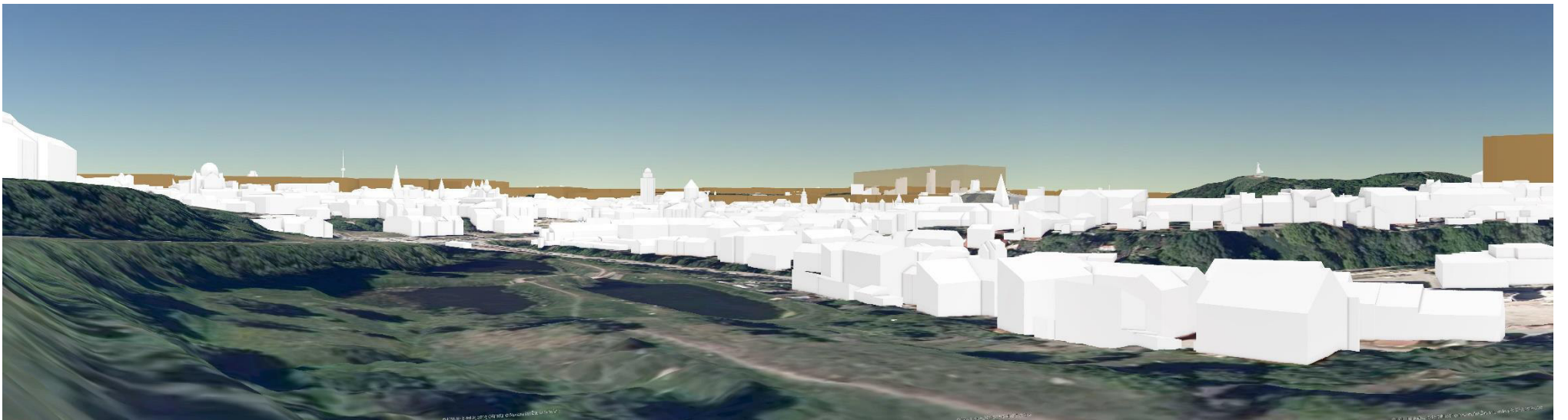

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

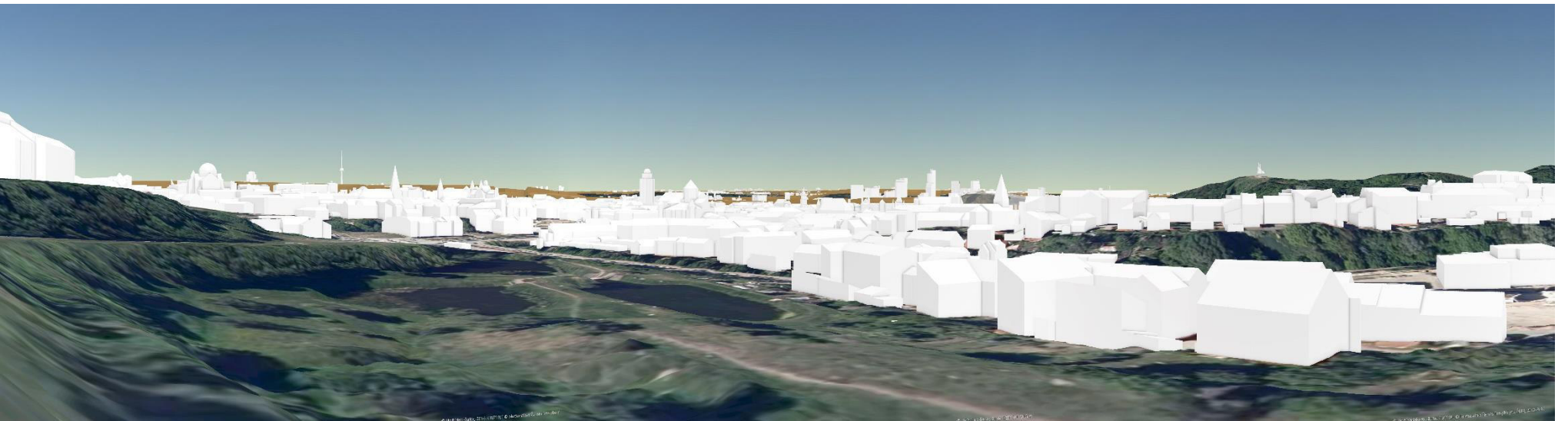
4 pav. Senamiesčio panorama nuo Subačiaus gatvės apžvalgos aikštelės į Senamiestį.

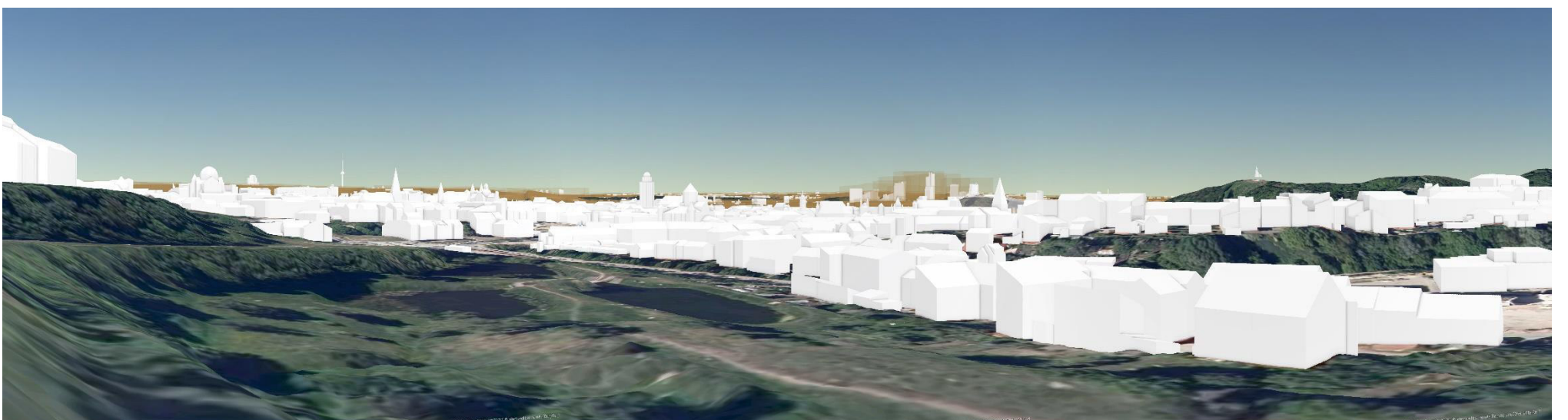
Akto priedas Nr. 4, panorama 6

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

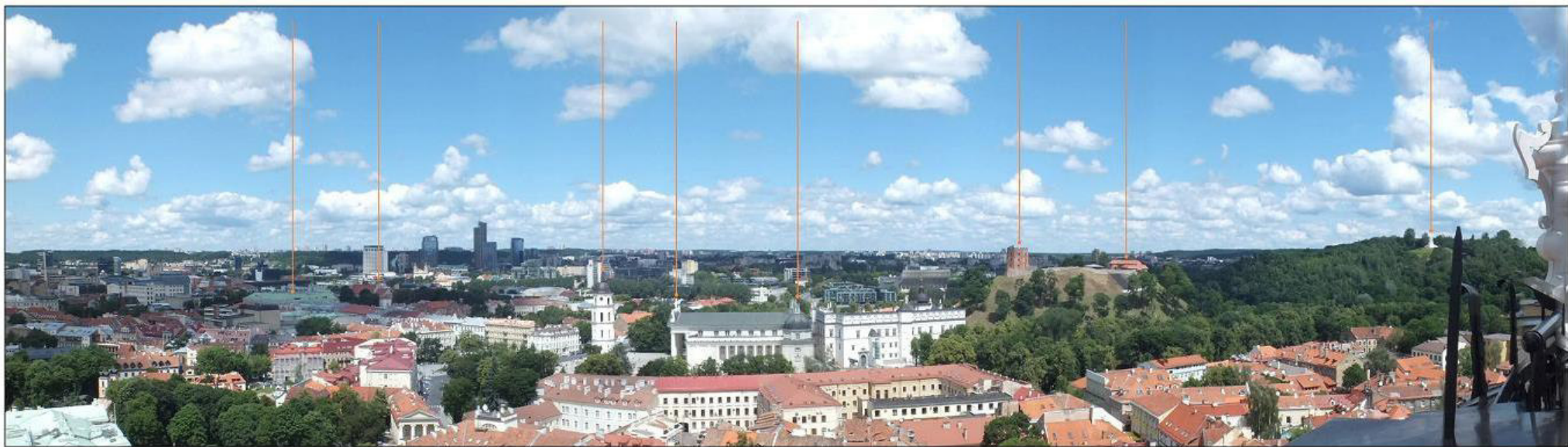

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

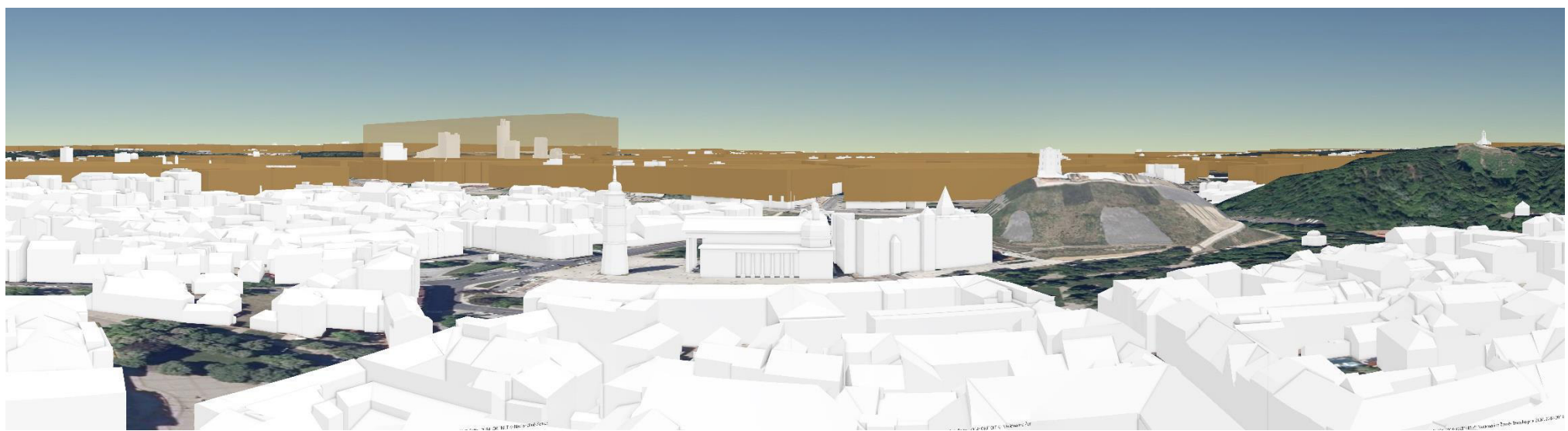

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

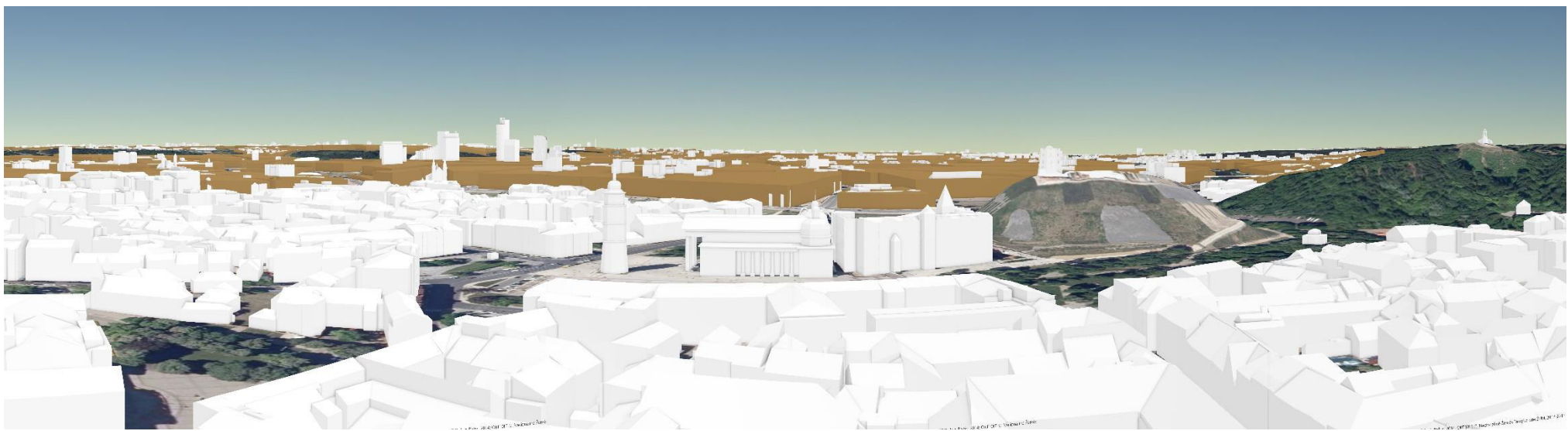
5 pav. Senamiesčio panorama nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į savivaldybę ir Gedimino pilies kalną.

Akto priedas Nr. 4, **panorama 8**

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

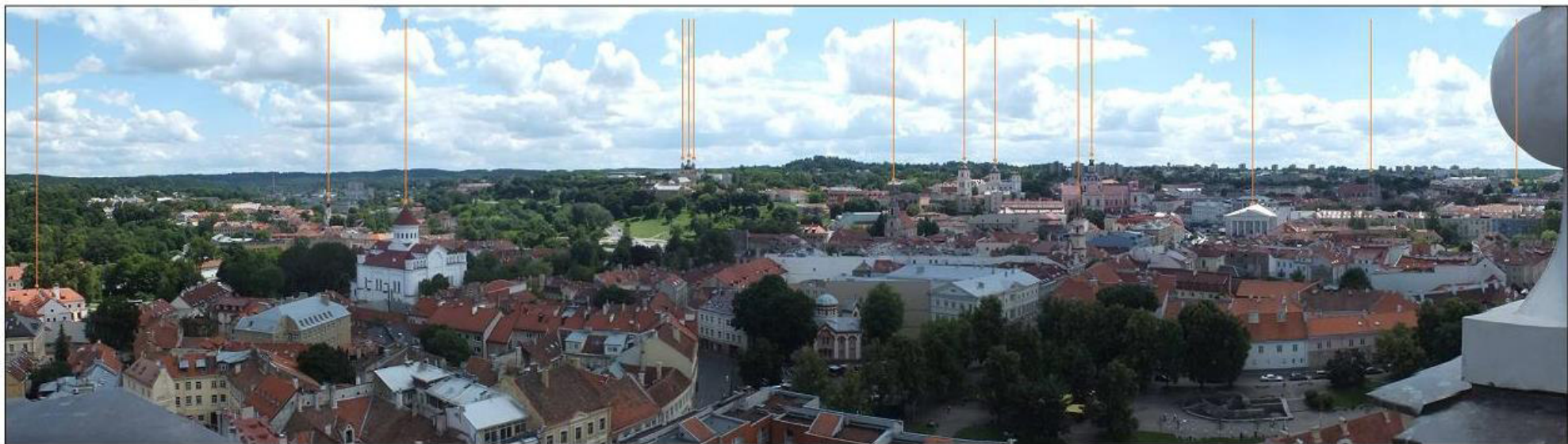

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

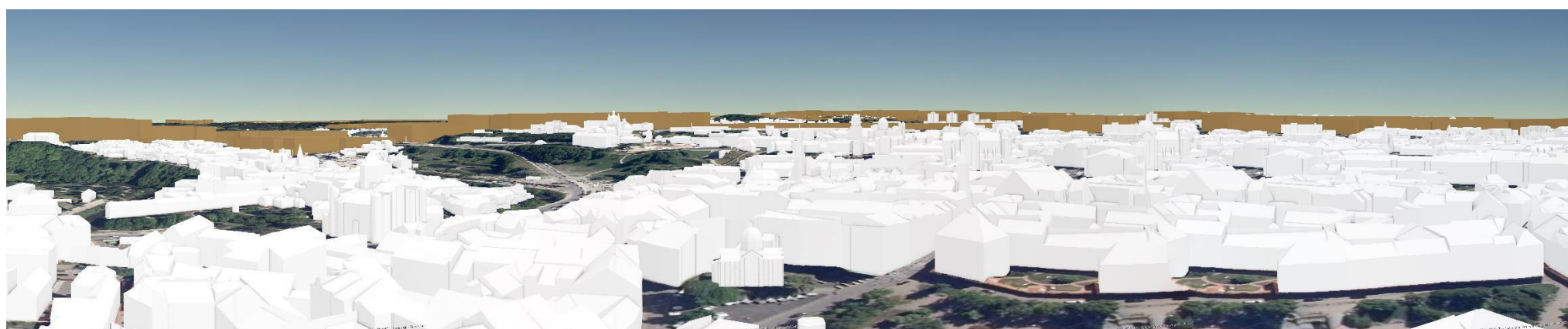

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

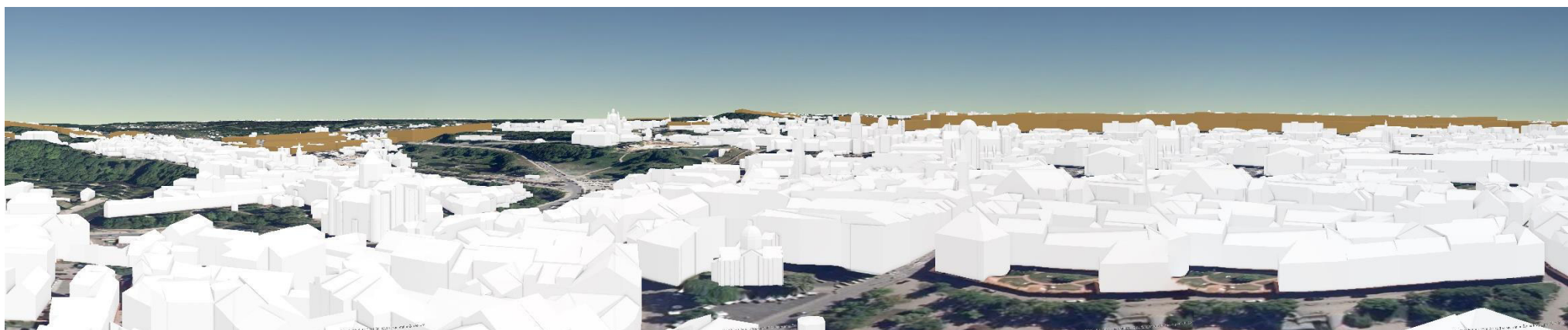
6 pav. Senamiesčio panorama nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Misionierių bažnyčią ir vienuolyną.

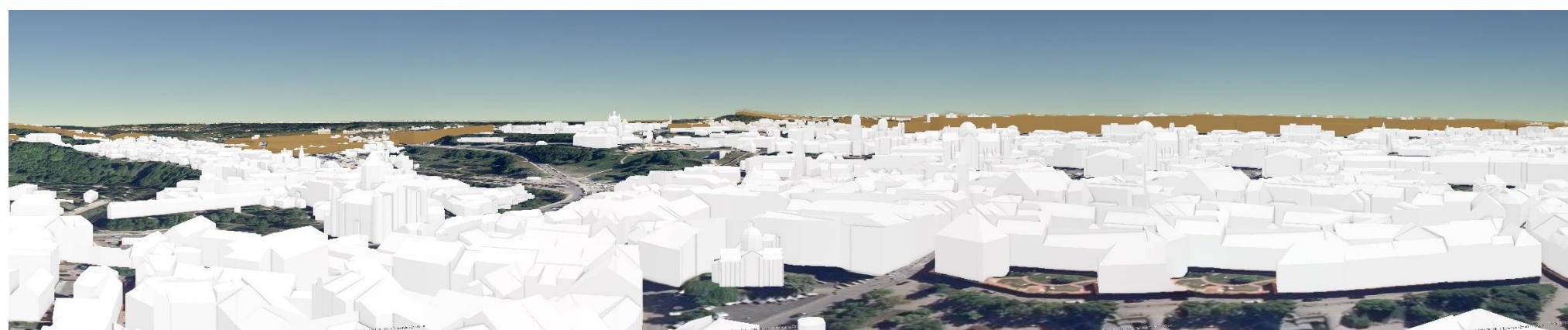
Akto priedas Nr. 4, **panorama 10**

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

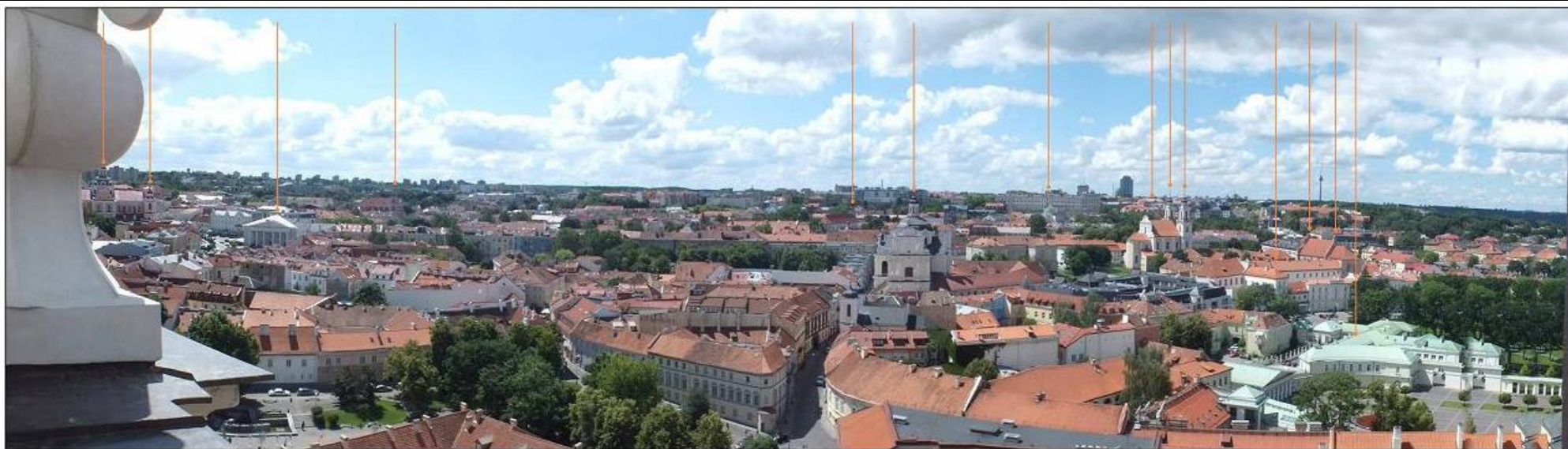

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

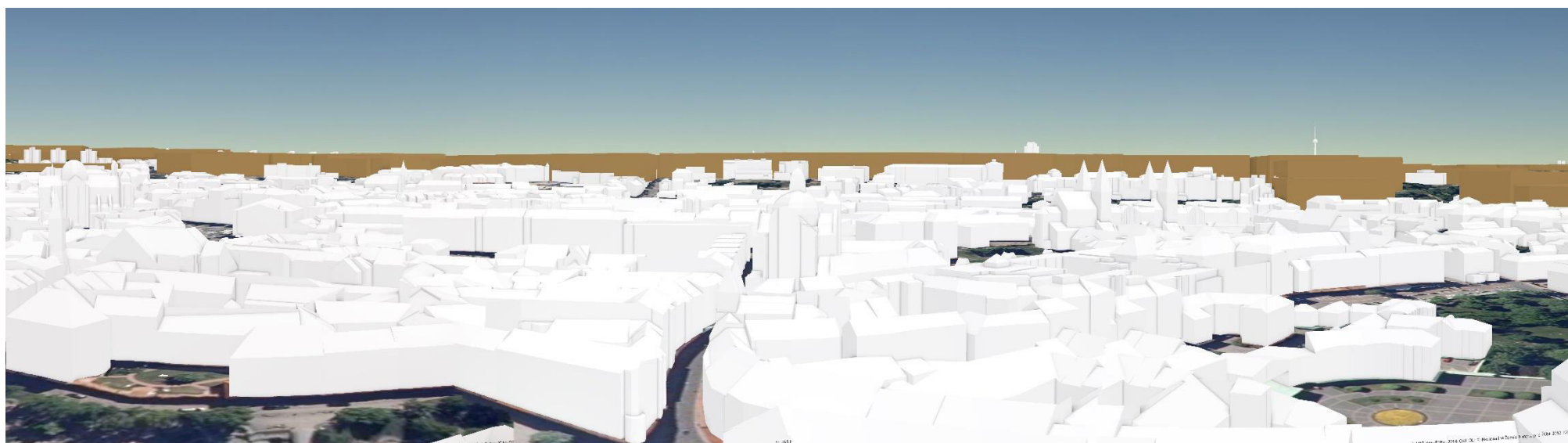

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

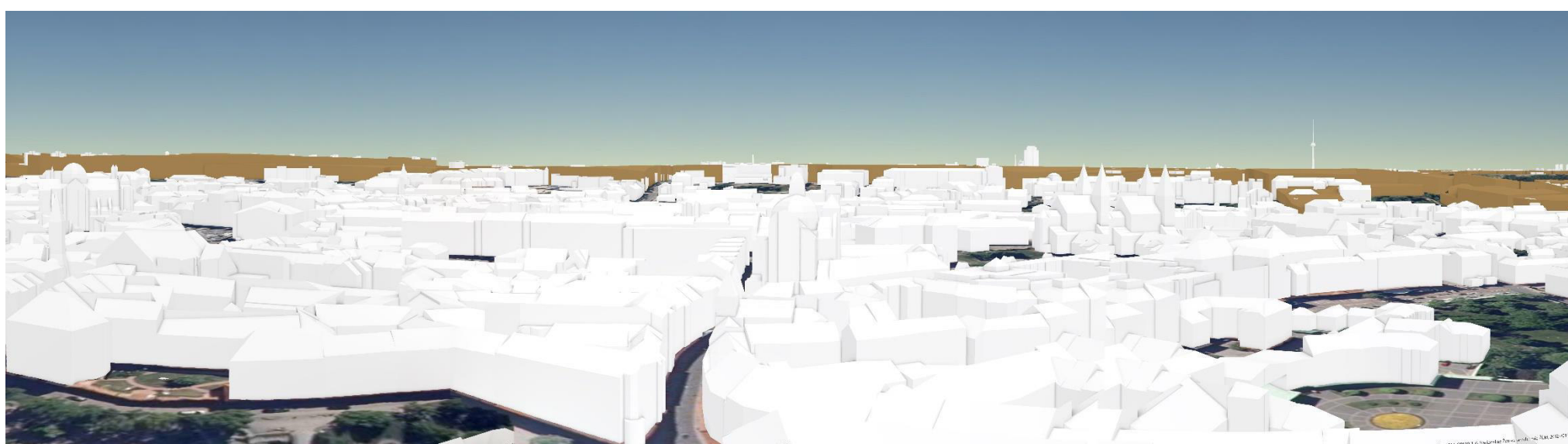
7 pav. Senamiesčio panorama nuo Šv. Jonų bažnyčios varpinės į Naujamiestį PV kryptimi.

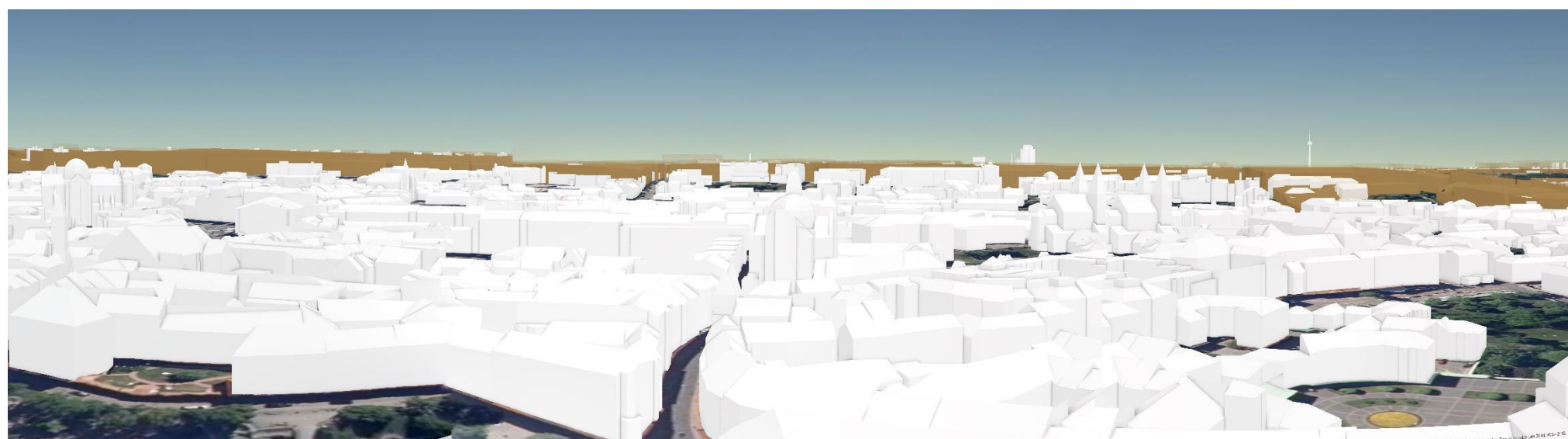
Akto priedas Nr. 4, **panorama 11**

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Galiojančio BP maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

Vilniaus plano 3D modelio panorama. Rengiamo BP vyraujantis ir maksimalus leistinas aukštis Senamiesčio vizualinės apsaugos pozonyje.

8 pav. Senamiesčio siluetai, fiksuoti Akte

Siluetas 1 – siluetas iš šiaurės vakarų, nuo Neries upės dešiniojo kranto

Siluetas 2 – nuo Išganytojo kalno šiaurinio šlaito

Siluetas 3 – siluetas iš pietryčių, nuo Subačiaus gatvės